

ТУРИЗМ І МОЛОДЬ — 2019

МАТЕРІАЛИ

кафедрального круглого столу студентів та аспірантів

(м. Полтава, 19 листопада 2019 року)

Полтава
2019

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

ТУРИЗМ І МОЛОДЬ – 2019

МАТЕРІАЛИ

кафедрального круглого столу студентів та аспірантів

(м. Полтава, 19 листопада 2019 року)

*За загальною редакцією д. е. н., професора Скляра Г. П.,
к. е. н. Карпенка Ю. В.*

**Полтава
ПУЕТ
2019**

УДК 338.48-2-053.6(062.552) *Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено*
Т86

Редакційна колегія:

О. О. Нестуля, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ);
Н. С. Педченко, д. е. н., професор, перший проректор ПУЕТ;
С. В. Гаркуша, д. т. н., професор, проректор із наукової роботи ПУЕТ;
Г. П. Скляр, д. е. н., професор, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу ПУЕТ;
Ю. В. Карпенко, к. е. н., доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу ПУЕТ.

Т86 **Туризм і молодь – 2019** : матеріали кафедрального круглого столу студентів та аспірантів (м. Полтава 19 листопада 2019 р.) / за заг. ред. Г. П. Скляра, Ю. В. Карпенка. – Полтава : ПУЕТ, 2019. – 128 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр. мовою.

ISBN 978-966-184-365-2

У збірнику подано матеріали круглого столу, проведеного в межах науково-дослідної роботи «Проблеми функціонування та розвитку сфери туризму в умовах модернізації економіки» (держ. реєстр. номер 0117U004715), який відбувся у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Круглий стіл було ініційовано кафедрою туристичного та готельного бізнесу до 45-річчя факультету харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу.

Для науковців, викладачів, студентів закладів вищої освіти, усіх, хто цікавиться питаннями теорії та практики туризму.

УДК 338.48-2-053.6(062.552)

*Матеріали подаються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі», 2019

ISBN 978-966-184-365-2

*Абуладзе Д. К., студентка гр. ТМ-61
Телятник Є. О., студентка гр. ТМ-61
Науковий керівник – Карпенко Ю. В., к. е. н.*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Лікувально-оздоровчий туризм є одним з найбільш стійких видових туристичних ринків України і пріоритетних напрямів, проте він найбільше потребує підтримки і скоординованого розвитку. Наявні та потенційні запаси природно-рекреаційних ресурсів, враховуючи їх якісні і кількісні характеристики, на разі повинні стати спонуканням суспільних практик відновлення здоров'я людини, подовження періоду активного довголіття та упровадження здорового способу життя. Зважаючи з одного боку на наявність в нашій державі рекреаційного потенціалу, а з іншого враховуючи занедбаний стан санаторно-курортної галузі, а також наявні тенденції збільшення показників захворюваності населення достатньо актуальними постають питання дослідження стану та перспектив розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні.

Показники кількості та місця розташування закладів лікувально-оздоровчої сфери в Україні за 2016–2017 рр. [1–3] свідчать, що їх переважна більшість – санаторіїв та дитячих санаторіїв знаходиться на курортах та інших місцях розташування.

Однак, як показує досвід, самі природні ресурси та природно-рекреаційний комплекс ще не гарантує безумовного успіху розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Оскільки визначальними чинниками є вміла організація курортної справи, забезпечення комфортабельного перебування туристів, вивчення ринку й уподобань споживачів, пропозиція нових та якісних послуг, рекламні заходи тощо.

Показники кількості функціонуючих закладів лікувально-оздоровчої сфери за видами в Україні у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що на протязі у 2017 р. кількість санаторіїв порівняно з 2015 р. скоротилася на 8,2 %, а з 2016 р на 1,7 %; дитячих санаторіїв – на 7,2 % і 3,7 % відповідно. Кількість дитячих закладів оздоровлення цілорічної дії у 2017 р. порівняно з 2015 р. зросла на 7,7 %, а порівняно з 2016 р. знизилася на 17,6 %. Значне

скорочення спостерігається у санаторіїв-профілакторіїв у 2017 р. порівняно з 2015 р. на 30,4 %, а з 2016 р. на 12,7 %; пансіонатів відпочинку відповідно на 20,8 % та 14,5 %; оздоровчих закладів 1–2 денного перебування відповідно на 45,5 % та 14,3 %. Однак варто зазначити, що не зважаючи на попередню негативну тенденцію на протязі досліджуваного періоду, кількість будинків відпочинку має стійку позитивну тенденцію до зростання у 2017 р. порівняно з 2015 р. на 16,7 %, а порівняно з 2016 р. на 27,3 %.

Показники кількості осіб, що перебували у закладах лікувально-оздоровчої сфери в Україні у 2015–2017 рр. [1–3] показують що на протязі досліджуваного періоду спостерігається стійка тенденція щодо збільшення у 2017 р. кількості осіб, що перебували у даних закладах, а саме у санаторіях порівняно з 2015 р. на 3,4 %, 2016 р. – 4,9 % відповідно. Схожа тенденція спостерігається щодо дитячих санаторіїв, так у 2017 р. порівняно з 2015 р. кількість осіб, що перебували у даних закладах зросла на 5,5 %, а порівняно з 2016 р. на 2,5 %; базах відпочинку – 3,1 % і 1,5 % відповідно. Негативна тенденція щодо наповненості простежується в інших закладах оздоровлення, так у 2017 р. кількість осіб, що перебували у дитячих закладах оздоровлення цілорічної дії порівняно з 2015 р. знизилася на 2,2 %, а порівняно з 2016 р. на 23,6 %; санаторіях-профілакторіях на 2,5 % і 9,3 % відповідно. Ситуація щодо кількості осіб, які перебували в оздоровчих закладів 1–2 денного перебування має неоднозначний характер: у 2017 р. порівняно з 2015 р. даний показник зріс 21,7 %, а порівняно з 2016 р. знизився на 21,2 %.

Показники доходів від наданих послуг закладів лікувально-оздоровчої сфери в Україні за 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що сума доходів від наданих послуг лікувально-оздоровчими закладами у 2017 р. зросла на 1 106,7 млн грн (37,5 %) порівняно з 2015 р., а відповідно до 2016 р. зросли на 662,3 млн грн (19,5 %). Найбільш високі доходи отримали: санаторії – 2 498,1 млн грн, що на 37,8 % більше ніж у 2015 р. та на 50,6 % – ніж у 2016 р.; бази та інші заклади відпочинку з доходами у сумі 732,8 млн грн, які зросли порівняно з 2015 р. 37,1 %, а з

2016 р. на 7,3 %; санаторії-профілакторії з доходами у 2017 р. 217,9 млн грн, що на 18,5 % більше ніж у 2015 р. та 1,8 % – 2016 р.

Показники структури доходів закладів лікувально-оздоровчої сфери (юридичні особи) в Україні у 2016–2017 рр. [1–3] залежать напряду від їх виду та форми підпорядкування (власності). Так державні та комунальні лікувально-профілактичні установи, мають спеціалізовані медичні відділення та надають обмежену кількість додаткових послуг; їх діяльність не носить комерційного характеру, передбачене бюджетне фінансування, відповідно доходи від реалізації путівок складають у середньому 85 %, від продажу номерів близько 5 %, від надання додаткових послуг – 10 %. Заклади, що мають відомче підпорядкування або фінансовані приватними структурами не мають за мету отримання прибутку від їх діяльності, оскільки фінансування спрямовується на оздоровлення співробітників за програмами соціального страхування. Комерційні заклади лікувально-оздоровчої сфери різних форм власності та організаційно-правових форм, зазвичай спеціалізуються на наданні лікувально-діагностичних та додаткових послуг із залученням споживачів на нетривалий період.

Отже, наведені дані свідчать про наявність певної матеріально-технічної бази санаторіїв, яка може бути розширена за умов активізації санаторно-курортної діяльності в Україні. Для поліпшення надання санаторно-курортних і оздоровчих послуг у нашій країні необхідно відслідковувати світові тенденції функціонування даної галузі, враховувати досвід зарубіжних держав, які досягли значних успіхів в організації подібної діяльності завдяки ефективним принципам управління та використання як природних, так і матеріальних ресурсів, та стали загальноsvізнаними світовими рекреаційними центрами. Проблеми, характерні для санаторно-курортної сфери України, посилюються загальними ризиками, існуючими в умовах сьогодення. До них належать: недосконалість податкової політики, яка перешкоджає вкладенню інвестицій у рекреаційну інфраструктуру та санаторно-курортний комплекс; різке підвищення цін на енергоносії та

продукти харчування; інфляційні процеси, які негативно впливають на вартість санаторно-курортного обслуговування; погіршення соціально-політичної ситуації в країні, що призводить до скорочення іноземного туристичного потоку з метою лікувально-оздоровчого туризму.

Список використаних джерел

1. Туристична діяльність в Україні у 2015 році. Статистичний бюлетень / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2016. – 76 с.
2. Туристична діяльність в Україні у 2016 році. Статистичний бюлетень / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2017. – 76 с.
3. Туристична діяльність в Україні у 2017 році. Статистичний бюлетень / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2018. – 90 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Сьогодні туризм виступає однією з високодохідних галузей господарювання, яка в сучасних умовах глобалізації безперервно та динамічно розвивається, сприяючи вирішенню цілого комплексу соціально-економічних проблем. Розвиток туризму відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем. У багатьох країнах світу саме за рахунок туризму виникають нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, створюються передумови для поліпшення платіжного балансу країни. Таким чином, туризм у сучасній світовій системі господарювання займає провідні позиції та виступає невід'ємною складовою розвитку світового ринку [2].

Сучасний розвиток туризму в Україні характеризується наявністю глибоких протиріч у його організаційній структурі, спрямованості розвитку, стані якісних і кількісних характеристик.

З одного боку, сучасний стан туризму в Україні розцінюється як кризове, пов'язане з різким падінням досягнутих раніше обсягів надання туристських послуг, скороченням матеріальної бази у сфері туризму й значною невідповідністю потребам населення в туристичних послугах.

З другого боку, відзначаються високі темпи будівництва туристичних об'єктів, що відповідають найвищим світовим стандартам, значне збільшення виїздів українців у закордонні поїздки, зростання числа туристичних організацій по всій території України [3, с. 120].

Теоретичні та методологічні аспекти туристичної діяльності в Україні та світі викладенні в працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема Г. В. Балабанова, І. І. Винниченка, Л. В. Воротиної, Н. А. Гук, О. П. Корольчук, Т. І. Ткаченко, Л. М. Шульгіної та інших. Проте, враховуючи мінливість зовнішнього середовища, можна стверджувати, що актуальним залишається питання дослідження сучасного стану туристичної галузі в Україні та перспектив її розвитку в майбутньому [5].

Насамперед необхідно зазначити, що туристична галузь в Україні, як і світі загалом, виступає важливою складовою соціально-економічного розвитку. За даними досліджень, позитивний вплив туризму на економічну діяльність постійно зростає [3, с. 122]. Україна посідає одне з провідних місць в Європі щодо забезпеченості курортними та рекреаційними ресурсами. Серед них найбільш цінними є унікальні кліматичні зони морського узбережжя та Карпат, а також мінеральні води та лікувальні грязі практично всіх відомих бальнеологічних типів. Згідно з даними, курортні та рекреаційні території в Україні становлять близько 9,1 млн га (15 %) території. Оцінка потенціалу курортних та природних лікувальних ресурсів дає підстави розраховувати, що Україна має перспективу розвитку туристичної галузі [4].

Відповідно до Закону України «Про туризм», в Україні існують всі передумови для розвитку туристичної сфери [1]. Зручне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів, культурно-історичної спадщини, розгалуження санаторно-курортної бази – всі ці фактори зумовлюють конкурентні переваги України в пропозиції туристичного продукту. Туристичний потенціал України на сьогодні розкрито не повною мірою, про що свідчить 1,5–2,5 % частка туристичної галузі в структурі ВВП країни. Основними перепонами, що перешкоджають розвитку туристичного сектору в Україні, сьогодні виступають переважно чинники військово-політичного, управлінського, економічного, екологічного та культурного характеру [4].

Отже, аналізуючи перспективи розвитку туристичного бізнесу в Україні, насамперед необхідно підкреслити, що сучасний туризм – це сфера економіки та життєдіяльності суспільства, яка загалом тією чи іншою мірою інтегрує практично усі галузі [5]. Саме це і повинно стати головним у формуванні нового державного підходу до туризму як галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни, стимулювати важливі галузі економіки, сприяти зміцненню позитивного іміджу України на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Про туризм [Електронний ресурс] : Закон України № 324/95-ВР від 15.09.1995 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
2. Travel & Tourism 2015. – London : World Travel & Tourism Council, 2015. – 44 с.
3. Арбузова Ю. В. Перспективні напрями розвитку зеленого туризму в Україні / Ю. В. Арбузова, В. Д. Яковенко // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2014. – Вип. 3 (4). – С. 120–128.
4. Гордієнко В. Туризм – рушій соціально-економічного розвитку країни [Електронний ресурс] / В. Гордієнко. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/gordienko.pdf (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
5. Талалай В. В. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні / В. В. Талалай // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та науковий потенціал світу» (м. Київ, 17.03.2016 р.). – Вінниця : Видавництво-друкарня «ДІЛО», 2016. – С. 18–20.

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ЯК ЧИННИК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Івано-Франківська обл. розташована на південному заході України, на стику двох великих природно-географічних структур – Східноєвропейської рівнини та Східних Карпат. Область межує із Закарпатською, Львівською, Тернопільською та Чернівецькою областями України. На крайньому півдні має державний кордон (50 км) з Марамурським повітом Республіки Румунія. Територія області становить 13,9 тис. км², що складає 2,3 % загальної площі території України. Не зважаючи на відносно невеликі розміри території, область володіє потужним потенціалом туристичних ресурсів, здатним генерувати значний туристичний інтерес як для вітчизняних, так і для іноземних туристів. Карпатський туристичний регіон, до складу якого відноситься й Івано-Франківська обл., відзначається не лише великим різноманіттям туристичних ресурсів, а й гармонійним поєднанням живописних природно-територіальних комплексів, добре збережених історико-культурних ресурсів та автентичності й самобутності місцевої культури, що виявляється в традиціях, побуті і звичаях, які були притаманні історичним областям Гуцульщина та Покуття.

Природно-рекреаційний потенціал Івано-Франківської обл. представлений 474 територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, серед яких природний заповідник «Горгани» та національні природні парки Карпатський, «Гуцульщина», «Верховинський» та Галицький. Також в області є десять курортних місцевостей, серед яких основними є – низькогірні Татарів, Яремче і Микуличин Яремчанської міської ради, Мислівка і Новий Мізунь Долинського району, Косів та Шешори Косівського району, високогірні Ворохта і Яблуниця Яремчанської міської ради і бальнеогрязьовий передгірний курорт Черче Рогатинського району [2]. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни.

Загалом, найпопулярнішими туристичними об'єктами області є:

- Манявський скит (Богородчанський р-н);
- Гошівський монастир (Долинський р-н);
- гора Говерла (2061 м, Чорногірський хребет);
- колишня обсерваторія на г. Піп Іван (2026 м);
- високогірні озера Несамовите, Бребенескул, Марічейка (Чорногірський хребет);
- національний заповідник «Давній Галич»;
- музеї Писанки та народного мистецтва Гуцульщини і Покуття (м. Коломия);
- природний комплекс «скелі Довбуша» (с. Бубнище поряд з м. Болехів);
- скелі «Писаний камінь» (Верховинський р-н);
- «сріблясті» водоспади в с. Шешори (Косівський р-н);
- вузькоколіяка «Карпатський трамвай» (Долинський, Рожнятівський р-ни);
- Сокільський хребет (Косівський р-н) [1].

Також варто відзначити значний потенціал області щодо розвитку гірськолижного туризму. Тут успішно працюють гірськолижні комплекси «Буковель», Яблуниця, Ворохта, Верховина та інші. Загалом на території області функціонують 25 гірськолижних витягів.

Весь комплекс наявних туристичних ресурсів формує регіональний туристичний продукт, який є невід'ємним компонентом туристичної галузі Івано-Франківської обл. та вагомим чинником підвищення ефективності розвитку усієї регіональної соціально-економічної системи.

Для ефективного розвитку туризму в області необхідно чітко визначити повноваження між учасниками туристичного ринку, сформувати дієву структуру управління туристичною галуззю та забезпечити комплексне використання туристичного потенціалу регіону за умови його збереження, й створення якісної туристичної інфраструктури [2].

Список використаних джерел

1. Комплексна регіональна цільова програма розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2016–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/files/uploads/Програма%2> (дата звернення: 16.10.19). – Назва з екрана.
2. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.if.gov.ua/files/SP_IF_oblast_4.pdf (дата звернення: 16.10.19). – Назва з екрана.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Туристична галузь набуває дедалі більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери в Україні, стрімко інтегрується у світову туристичну індустрію. У Харківській області існують вагомі передумови для того, щоб увійти до найбільш розвинутих у туристичному відношенні регіонів України та Європи. Харківщина має вигідне геополітичне розташування, комфортні мікрокліматичні умови, різноманітний ландшафт, унікальну флору і фауну, історико-культурну, архітектурну спадщину, розвинуту мережу транспортного сполучення, достатні людські, матеріальні, у т. ч. природно-оздоровчі ресурси та достатньо розвинену туристичну інфраструктуру.

Готельне господарство є однією зі складових інфраструктури туристичної індустрії. Матеріальна база, призначена для розміщення туристів, посідає одне з перших місць при формуванні туристичної інфраструктури, оскільки якість проживання та відповідне обслуговування значно впливають на рівень туристичного сервісу. Отже, готельна індустрія стає швидко зростаючим бізнесом, що приносить значні грошові, у тому числі й валютні, надходження.

Кількість підприємств сфери тимчасового розміщування й організації харчування у 2017–2018 рр. зросла із 3 826 до 3 523 одиниць [1]. У структурі підприємств готельного господарства регіону найбільш поширені два типи – готелі та гуртожитки для приїжджих. Більше половини від загальної кількості підприємств (52 %) припадає на готелі, 36 % – на гуртожитки для приїжджих, решта 12 % – на підприємства інших типів [4]. Слід зазначити, що у Харкові зберігається досить низький рівень числа ліжок-місць в готелях, мотелях і хостелах міста.

Туристичні комплекси та бази відпочинку сконцентровано, насамперед, у Вовчанському, Зміївському, Ізюмському, Пече-

нізькому, Харківському та Чугуївському районах. Окрім того, серед хвойних і мішаних лісів на околицях м. Балаклії розташувалися санаторій-профілакторій «Факел», база відпочинку «Перлина», дитячий оздоровчий табір «Олімп». «Альпійська долина» – перший у Харківському регіоні (Зміївський район) гірськолижний центр із системою штучного засніження схилів. Траси довжиною до 400 метрів дуже схожі на карпатські. Сезон в «Альпійській долині» відкривається для туристів навіть за відсутності природного снігу. Катання продовжується до початку квітня. Головним завданням розвитку матеріальної бази сфери туризму в регіоні є модернізація та реконструкція туристичних підприємств, туристичної інфраструктури відповідно до міжнародних стандартів. На території області для учнівської молоді працюють 3 центри туризму: у м. Чугуєві, Валківському та Чугуївському районах. При обласній станції юних туристів цілорічно функціонує дитяча туристична база [3].

У Харківській обл. визначено основні туристично-екскурсійні маршрути, що за тематичною спрямованістю охоплюють визначні місця, пам'ятки історії, культури, архітектури й природи та пов'язані з життям і діяльністю видатних вітчизняних та всесвітньо відомих особистостей. Сьогодні в області існує понад 100 тематичних екскурсійних маршрутів. Туристичні організації систематично розробляють нові та оновлюють існуючі екскурсії різноманітної тематики. Таким чином, ресурсна база кожного із районів Харківської обл. має значний потенціал для комплексного розвитку різних видів відпочинку й оздоровлення: санаторно-курортного лікування, спортивно-оздоровчого, культурно-пізнавального, сільського зеленого, мисливського та рибальського туризму [5].

Перспективи розвитку туристичної інфраструктури Харківської обл. пов'язані із вирішенням низки завдань проблемного характеру:

- відсутні засоби інформування (покажчики, карти, схеми) туристів, які прибувають;
- ускладнений транспортний доступ до туристичних об'єктів, нестача паркувальних місць;

- перевага готелів сегмента 3*. Сегмент 2* практично не представлений. Нестача бізнес-центрів та виставкових залів;
- нестача кав'ярень, чайних, ресторанів місцевої кухні;
- недостатня кількість торговельних центрів з розважальною складовою;
- відсутня унікальна пропозиція для розваг туристів;
- райони старої забудови, що перебувають у незадовільному стані, псують візуальне враження від міста;
- неякісна робота обласного туристично-інформаційного пункту в Харківській обл.;
- галузева державна статистика ведеться недостатньо якісно;
- наявний дефіцит друкованої продукції в сфері туризму [2; 4].

Отже, виявлені дані свідчать про те, що Харківщина має величезні ресурси для розвитку туристичної інфраструктури. Подальший розвиток регіонального туризму у контексті нових соціально-економічних, географічних умов бачиться у створенні цілісної системи державного управління на обласному та місцевому рівнях, розбудови нових доріг, готелів, туристичних баз та ін. Важливою привабливістю для туристів повинні стати не тільки екзотичні місця, культурно-історичні пам'ятки, музеї, але й специфічні послуги, високоякісне обслуговування, спеціалізовані центри, лікувально-оздоровчі процедури та багато інших послуг.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.11.2019). – Назва з екрана.
2. Довгаль Г. В. Туристична привабливість Харкова: сучасний стан та перспективи / Г. В. Довгаль, Н. І. Омельченко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – Вип. 7. – 2018. – С. 109–114.

3. Євтушенко Н. Дослідження рекреаційно-туристичного потенціалу Харківської області в контексті євроінтеграції області [Електронний ресурс] / Євтушенко Н. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/yevtushenko.htm (дата звернення: 15.11.2019). – Назва з екрана.
4. Концепція розвитку туризму в Харківській області до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ts.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=8096&base=77 (дата звернення: 15.11.2019). – Назва з екрана.
5. Туризм на Харківщині. Природно-рекреаційні ресурси та історико-культурний потенціал регіону : бібліогр. путівник / Упр. культури і туризму Харк. облдержадмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка; уклад. Г. М. Єрофєєва. – Харків, 2008. – 203 с.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Сучасні глобалізаційні та водночас інтеграційні процеси піднесли економічну важливість туризму на якісно новий рівень та для багатьох країн світу зробили цю сферу однією з важливіших у економіці. Проблеми економіки туризму досліджувались українськими та зарубіжними науковцями, такими як В. Ф. Кифяк, О. О. Бейдик, Л. П. Дядечко тощо [1].

Запорізька область входить в першу десятку провідних областей за обсягами реалізованих послуг і кількістю ліцензіатів, що працюють на території України. Динаміка основних показників туристичної діяльності в межах області є типовою для України. На території області зосереджено значний туристичний потенціал, професійне і обґрунтоване використання якого створить умови для підвищення ефективності сфери туризму як в межах області, так і країни в цілому, особливо в умовах нестабільності економічного та політичного середовищ [3].

Необхідність дослідження туристичного потенціалу Запорізької обл., його постійного вдосконалення визначена в якості одного з пріоритетних стратегічних напрямків розвитку області на рівні з такими завданнями, як: створення в Запорізькій області екологічно чистого для проживання регіону; забезпечення інвестиційної привабливості території області з високотехнологічними індустріальним та аграрним комплексами [2].

З метою розвитку туристичного потенціалу Запорізької обл. на державному рівні визначено пріоритетні напрямки розвитку рекреаційної сфери, провідне місце серед яких займають: модернізація діючих туристичних об'єктів та курортно-рекреаційних закладів, стимулювання розвитку перспективних тематичних напрямків туризму, освоєння нових рекреаційно-курортних зон та територій, які мають туристичний потенціал, розширення номенклатури курортно-рекреаційних послуг за рахунок екзотичного туризму і різних видів медичних послуг, підвищення

якості та асортименту туристичних послуг, створення високо-якісної рекламної кампанії регіонального туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках. Запорізький регіон, володіючи великим туристичним потенціалом, в даний час має порівняно нерозвинену туристичну інфраструктуру, що не дозволяє істотно збільшити розвиток як вітчизняного, так і іноземного туризму. Матеріальна база туризму потребує реконструкції, інвестицій, потрібне істотне розширення мережі туристичних об'єктів та послуг. Також необхідне врахування поліетнічності складу населення, поєднання курортного та рекреаційно-туристичного напрямку з традиційними мистецькими проектами регіону, яскравими здобутками у збереженні та розвитку промислів і ремесел, використання тяжіння широких кіл громадськості до о. Хортиця як осередку державності та господарських традицій. В умовах інформатизації суспільства, розширення меж доступу населення України до глобальних інформаційних систем, досить важливим є використання сучасних інноваційних способів просування туристичних послуг підприємств області. В даному напрямку досить активно реалізують свою діяльність суб'єкти сфери туризму Автономної Республіки Крим, Івано-Франківської, Львівської областей. Запорізька область досить довгий час не мала власного порталу в мережі Інтернет, що значно стримувало можливості поширення інформації про наявний туристичний потенціал області на регіональному, національному і міжнародному рівнях [4].

Таким чином, для активізації туристичної діяльності в Запорізькій обл. необхідна розбудова туристичної інфраструктури, підвищення якості її функціонування. Для цього необхідні, перш за все: протекціоністська політика держави в сфері туризму та у сфері фінансування розбудови інфраструктурних об'єктів; підтримка в належному стані існуючих рекреаційних та об'єктів історико-культурної спадщини; сприятливий інвестиційний клімат у регіоні. Що дасть змогу збільшити туристичні потоки, а отже збільшити надходження до державного і місцевого бюджетів; підвищити прибутковість підприємств, що безпосередньо надають послуги з туризму або є посередниками між їх

виробниками та споживачами; підвищити рівень доходності підприємств, установ, що належать до туристичного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Антоненко І. Я. Проблеми та перспективи залучення інвестицій в туристичну сферу в рамках європейської інтеграції України / І. Я. Антоненко, А. Г. Охріменко // Фондовий ринок. – 2010. – № 16. – С. 28–32.
2. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу / Л. П. Дядечко. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. – 224 с.
3. Офіційний сайт Запорізького обласного туристично-інформаційного центру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zotic.zp.ua/about.html>. – Назва з екрана.
4. Олійник О. М. Туристичний потенціал запорізького регіону: стан та напрямки розвитку / О. М. Олійник, Д. Ю. Ловчикова // 36. матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф : в 2 т. – Красно-армійськ : КП ДонНТУ, 2011. – Т. 1. – С. 97–100.

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У сучасних умовах розвитку світової економіки туризм став однією з провідних, високоприбуткових та найбільш динамічних галузей, що об'єднує та стимулює розвиток інших галузей, функції яких полягають у задоволенні різноманітного попиту на різні види відпочинку і розваг, зокрема це культура, мистецтво, спорт, освіта, наука, фінанси, народні промисли, транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку тощо.

Сфера послуг і, зокрема, такі її складові, як готельний комплекс, туризм та рекреаційний бізнес, здатні зробити значний внесок у зростання валового внутрішнього продукту при відносно малих затратах та коротких термінах окупності. Крім того, прискорений розвиток цієї сфери сприятиме динамічному розширенню внутрішнього ринку як основи стабільного економічного зростання в регіоні. А отже, сфера туризму та курортів передбачає максимальну консолідацію зусиль великого числа учасників.

Херсонщина посідає одне з провідних місць серед регіонів України за рівнем забезпеченості цінними природно-рекреаційними та історико-культурними ресурсами, здатними генерувати значний інтерес вітчизняних та іноземних туристів. Область має вигідне географічне розташування, комфортні мікрокліматичні умови, різноманітний ландшафт, унікальну флору та фауну, багату історико-культурну, архітектурну спадщину, розвинену мережу транспортного сполучення, достатні людські ресурси [1].

Усі ці переваги сприяють формуванню в регіоні потужного туристично-рекреаційного комплексу, розвиток якого впродовж останніх років характеризується динамічним зростанням основних показників діяльності, що якісно впливає на соціально-економічну ситуацію в цілому.

Насамперед, це вихід до двох морів – Чорного й Азовського, морські пляжі, протяжність яких перевищує 200 км, родовища

цілющих бальнеологічних ресурсів (мінеральних і термальних вод, лікувальних грязей, ропи соляних озер), а також 80 об'єктів і територій природно-заповідного фонду, два із чотирьох існуючих в Україні біосферні заповідники (Чорноморський та «Асканія-Нова»), 4 національні природні парки (Азово-Сиваський, «Олешківські піски», «Джарилгацький», «Ниžньодніпровський»), унікальна Дельта Дніпра – плавні міжнародного значення, понад 5 тис. історико-культурних об'єктів [2].

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку наявні туристичні ресурси області потребують належного інфраструктурного облаштування для забезпечення високих стандартів та безпеки туризму, підвищення рівня обслуговування та якості надання туристичних послуг, розвитку сучасної індустрії гостинності.

На території курортно-рекреаційних районів області, розташованих на узбережжях Чорного й Азовського морів, провадять діяльність близько 1 064 пансіонатів та міні-готелів приватного сектору, 280 закладів відпочинку та оздоровлення державної, комунальної, приватної форм власності, з них 46 дитячих спеціалізованих закладів. Крім закладів відпочинку та оздоровлення, на узбережжі послуги з розміщення в області надають 62 об'єкти сільського зеленого туризму, 64 цілорічні готельні підприємства.

Послуги з організації внутрішнього та міжнародного туризму в області надають 15 туроператорів та понад 100 турагентів, діяльність яких через невідповідність туристичної інфраструктури області спрямовується переважно на виїзний туризм, а не на налагодження стійкого організованого в'їзного туристичного потоку як внутрішніх, так і іноземних туристів.

Зазначена динаміка та фактори свідчать про необхідність вжиття додаткового комплексу заходів для стимулювання розвитку внутрішнього та в'їзного туризму. Туризм і рекреація як економічно вигідні галузі господарювання у перспективі мають зайняти одне з провідних місць у структурі господарського комплексу області та вагому частку у структурі ВВП.

Тож, для подальшого розвитку туристично-рекреаційної діяльності в Херсонській обл., потрібно поставити за мету виконання наступних пунктів: збереження та раціональне використання природних рекреаційних ресурсів, ефективне використання та оновлення наявної матеріально-технічної бази, розширення ринку рекреаційних послуг з метою більш повного задоволення потреб населення у відпочинку й оздоровленні, зростання потужностей туристично-рекреаційної інфраструктури та створення додаткової платформи для розміщення, відпочинку, оздоровлення, супутніх туристичних послуг за рахунок залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій [3].

Список використаних джерел

1. Обласна програма Розвитку туризму та курортів на 2011–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://khoda.gov.ua/> (дата звернення: 12.11.2019). – Назва з екрана.
2. Туризм Херсонской области [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khersontour.com> (дата звернення: 12.11.2019). – Назва з екрана.
3. Бакурова А. В. Основні проблеми туристичної галузі [Електронний ресурс] / А. В. Бакурова, А. В. Діденко. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/bakurova.htm (дата звернення: 12.11.2019). – Назва з екрана.

ПРИРОДНІ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ В РЕГІОНІ

Полтавська обл. займає центральну частину Лівобережної України, її північні райони розташовані в лісостеповій, а південні – у степовій зоні. Ця територія заселена ще з доби пізнього палеоліту (понад 20 тис. років тому), а перші письмові згадки про Полтаву датуються 1174 р. На Полтавщині виявлено близько 50 пам'яток скіфсько-сарматського періоду. Серед них виділяється Більське городище, яке визнано археологічною пам'яткою національного значення. В області збереглися давні історичні міста: Хорол, Говтва, Лубни, Пирятин, Полтава та ін.

Загалом на Полтавщині діє 22 державних музеїв та ще 311 функціонують на громадських засадах. На державному обліку перебуває 3600 пам'яток історії і культури. 199 пам'яток архітектури внесено до Державного реєстру національного культурного надбання [1].

На початку ХХ ст. у Полтаві, що у 1802 р. набула адміністративного статусу, споруджено будинок губернського земства, в якому нині міститься «Краєзнавчий музей», заснований з ініціативи В. В. Докучаєва. Експозиція починалася з зібрання вченого. В 1906 р. музейна колекція була значно поповнена на 20 тис. експонатів археологічного, історичного, етнографічного характеру, бібліотеку стародруків і т. ін.

Серед пам'ятних місць Полтави – музей-садиба та літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського, музеї Панаса Мирного, В. Г. Короленка та інші.

Історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви» (1909 р.) єдиний такого типу музейний заклад в Україні, що входить до ICOMAM (International Committee for Museums of Arms and Military History) – Міжнародної організації військово-історичних музеїв під егідою ЮНЕСКО [2].

З Полтавщиною пов'язане ім'я М. В. Гоголя (1809–1852), який народився в с. Великі Сорочинці. Сорочинці стають відомі завдяки своїм знаменитим ярмаркам, що описані М. Гоголем. Тут зберіглася Преображенська церква – місце хрещення письменника, а також діє його літературно-меморіальний музей.

На Полтавщині збереглися давні народні промисли – виготовлення лозяних виробів (Чорнухи), вишивання і килимарство (Решетилівка). Історія художньої вишивки на Полтавщині налічує кілька століть. Широко відомими є полтавські мережки і техніка вишивання «білим по білому».

В селищі Опішня, давньому центрі гончарного промислу, створено Національний музей-заповідник українського гончарства та діє фабрика художньої кераміки.

На Полтавщині налічується 169 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, які можуть слугувати базою для розвитку екологічного та спортивно-оздоровчого туризму. Основою курортних ресурсів області є джерела мінеральних вод у Миргородському, Великобагачанському, Новосанжарському, Кременчуцькому та Хорольському районах.

Полтавщина має необхідні умови для розвитку сільського туризму, а пересічність рельєфу створює сприятливі умови для розвитку гірськолижного відпочинку. Не лише в регіоні, а й за його межами вже добре відома гірськолижна база «Сорочин Яр»

Таким чином, наявність багатого та різноманітного туристичного потенціалу в області здатне забезпечити формування й розвиток потужної регіональної туристичної дестинації. Вважаємо, що пріоритетними в області мають бути такі напрямки рекреаційно-туристичної діяльності як: пізнавальний, сільський, лікувально-оздоровчий, спортивно-оздоровчий та етно-гастрономічний. Платформою для їх розвитку в регіоні є багата історико-культурна спадщина, різноманіття природних умов та збережені національно-етнічні традиції, що виявляються в національній кухні, місцевих промислах та народних святах. Проте, для забезпечення ефективного розвитку туристичних дестинацій в регіоні, необхідним є проведення комплексу маркетингових заходів і логістичних операцій щодо реалізації

існуючого потенціалу, а саме: розвиток транспортної інфраструктури, належна якість обслуговування, підготовка відповідних кадрів, рекламні заходи тощо.

Список використаних джерел

1. Логвин М. М. Історико-культурна спадщина як чинник розвитку регіональної туристичної дестинації / М. М. Логвин, Н. М. Карпенко, П. В. Шуканов // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – Вип. 4 (21). – С. 393–399.
2. Полтавщина туристична [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://poltava-tour.gov.ua/page/prat-mirgorodkurort> (дата звернення: 26.10.19). – Назва з екрана.

ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЖИТОМИРЩИНИ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Природно-кліматичні та історичні умови є ресурсною базою розвитку туристично-рекреаційної індустрії в Україні та розбудови відповідної інфраструктури. Туристична індустрія є важливим чинником конкурентоспроможності економіки України та її регіонів. Для Житомирщини, яка має різноманітний туристсько-рекреаційний потенціал, характерне формування туристичної індустрії і на сьогоднішній день, оскільки наявність та рівень використання природно-ресурсного потенціалу відіграє важливу роль в економічному розвитку даного регіону.

Основними чинниками привабливості для туристів туристсько-рекреаційних ресурсів Житомирщини є природа, клімат, мистецтво, історія, архітектура, релігія. Розвиток туризму на їх основі гарантує у майбутньому збереження рекреаційного потенціалу, сприяє вирішенню соціальних та економічних проблем регіону завдяки створенню нових робочих місць, збільшенню фінансових надходжень у місцеві бюджети, а також сприяє розвитку культури та відтворенню втрачених народних традицій.

Природні рекреаційні ресурси – це особливості природи, природні та природно-технічні геосистеми, об'єкти і явища природи, їхні компоненти й властивості, природоохоронні об'єкти, пам'ятки історії, архітектури, етнографічні особливості території [1, с. 128].

У розвитку багатьох видів сучасного туризму на Житомирщині значну роль відіграють історичні пам'ятки та природні умови. Адже Полісся – це край озерних, річкових і лісових ландшафтів. На території Житомирської обл. налічується три гідрологічні заказники. Бальнеологічні ресурси представлені радоновими лікувальними водами, торфовими та сапропелевими лікувальними грязями [2, с. 212].

На території Житомирської обл. нараховується 23 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, у тому числі п'ять загаль-

нодержавного і 18 місцевого значення. Загальна площа – 361,84 га. Три дендропарки займають площу 14,9 га. На державному обліку в області перебуває 3 202 пам'ятки, у тому числі археології – 805, історії – 2 317, монументального мистецтва – 80 [3, с. 88].

В області налічується 5 музеїв з 8 відділами. У м. Житомирі функціонують краєзнавчий музей, літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка, музей космонавтики ім. С. П. Корольова, літературний музей Житомирщини, музей історії пожежної охорони. Більшість предметів історико-культурної спадщини, що знаходиться у музеях, є унікальними.

Зручне географічне положення даного регіону та унікальність її природи й мальовничі ландшафти створюють передумови для того, щоб Житомирщина стала пунктом міжнародного туризму. Пріоритетними напрямками туристичних пропозицій на міжнародному ринку мають стати розвиток культурно-пізнавального, екскурсійного, релігійного, екологічного, спортивного і сільського зеленого туризму.

Таким чином, проведене нами дослідження природно-ресурсного потенціалу Житомирщини показало, що вона посідає одне з провідних місць в країні щодо обсягу рекреаційних ресурсів. Саме це робить даний туристсько-рекреаційний регіон привабливим для туристів різних напрямів. Проте використання природно-ресурсного потенціалу Житомирщини є малоефективним та приносить незначні прибутки.

На наш погляд, негативний вплив на розвиток туризму на Житомирщині справляє низка чинників, а саме:

- недосконала туристична інфраструктура регіону;
- надання туристичних послуг не завжди відповідає європейським стандартам;
- значна конкуренція з боку суб'єктів рекреаційної діяльності з інших регіонів і країн;
- низький попит на рекреаційні послуги у даному регіоні;
- недостатня матеріально-технічна база для прийому та обслуговування туристів;

- незадовільним є благоустрій існуючих транспортних комунікацій;
- недбале ставлення до історичних пам'яток та стану екологічного середовища в історичних місцях;
- відсутність належного контролю з боку місцевої влади щодо збереження історичних місць;
- відсутня належна поінформованість потенційних споживачів туристичних послуг та інвесторів про наявні туристсько-рекреаційні ресурси регіону;
- зниження рівня платоспроможного попиту населення на туристсько-рекреаційні послуги;
- недостатність обсягів фінансування та інвестування туристичної галузі регіону та погіршення екологічної ситуації;
- бракує висококваліфікованих спеціалістів туристичного бізнесу тощо.

Отже, результати аналізу стану туристичної діяльності в Житомирській обл. свідчать про те, що, не дивлячись на наявний природно-рекреаційний, оздоровчий та культурний потенціал, розвиток туризму у даному регіоні знаходиться ще не належному рівні. Відповідно в стратегії соціально-економічного розвитку Житомирщини має бути приділена особлива увага щодо ефективного використання туристично-рекреаційного комплексу з врахуванням мережі природних територій усіх регіонів.

Так, серед конкурентних напрямів розвитку туризму на Житомирщині має стати автентичний, культурний, релігійний, спортивний, фестивальний, медичний та MICE (діловий) туризм. На міжнародному туристичному ринку пріоритетними напрямами туристичних пропозицій мають бути розвиток культурно-пізнавального, екскурсійного, релігійного, екологічного, спортивного і сільського зеленого туризму.

Таким чином, раціональне та ефективне використання природно-ресурсного потенціалу Житомирщини надасть можливість значно збільшити прибутковість туристичних підприємств і сприятиме наповненню регіонального бюджету.

Список використаних джерел

1. Кречотун С. А. Перспективи розвитку туризму в Україні в сучасних умовах [Електронний ресурс] / С. А. Кречотун. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>. (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
2. Любіцева О. О. Туристичні ресурси України : навч. посіб. / О. О. Любіцева, Є. В. Панкова, В. І. Стафійчук. – Київ : Альтерпрес, 2007. – 369 с.
3. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України : навч. посіб. / О. О. Бейдик. – Київ : Альтерпрес, 2009. – 400 с.

ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Київська обл. розташована на півночі країни у басейні середньої течії Дніпра, головним чином на Правобережжі. Вона була утворена 27 лютого 1932 р. Її площа становить 28,1 тис. км (4,7 % від території України, 8 місце серед областей) [1].

За характером рельєфу територію Київської обл. поділяють на три частини. На півночі переважають низовинні заболочені рівнини Поліської низовини. Південно-західна і центральна частини лежать на Придніпровській височині. Східна, лівобережна територія області, розташована на заплаві і терасах Дніпра в межах Придніпровської низовини [1].

Велике значення для відпочинку мають рекреаційні ресурси Полісся. Тут переважає м'яка тепла зима і досить вологе літо. Тут зосереджені масиви соснових лісів, є велика кількість прісних озер, повноводні ріки повільно протікають у низьких берегах. Перспективними для освоєння є рекреаційні ресурси Лісостепової зони Київщини. Клімат тут м'який, вологість повітря дещо менша, ніж на Поліссі, опади переважають у першій половині літа. Складовою частиною рекреаційних ресурсів є чисті поверхневі, а також підземні мінеральні води, у тому числі лікувальні води [3].

Якщо провести районування рекреаційного землекористування Київської обл. за інтенсивністю рекреації, то можна виділити три типи територій: території з високою інтенсивністю рекреації; території з середньою інтенсивністю рекреації; території з низькою інтенсивністю рекреації. Рекреаційний потенціал Київської обл. зосереджений на землях практично всіх категорій за основним цільовим призначенням, однак найбільш сприятливі умови для рекреації складаються на землях рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного, природно-заповідного фонду [4].

Сприятливі кліматичні умови, наявність численних водних об'єктів визначають роль Київської обл. як важливого рекреаційного регіону, де функціонують санаторії, будинки і бази

відпочинку, дитячі табори. Серед курортів найважливіші: Біла Церква, Ворзель, Ірпінь, Конча-Заспа, Миронівка. Рекреаційно-оздоровче значення мають також курортні місцевості: Пірнове, Лютіж, Клавдієво-Тарасове, Буча. Найбільший з цих об'єктів Ірпінський регіон. Цей регіон налічує близько двох десятків санаторіїв і профілакторіїв, більше десяти таборів дозвілля і відпочинку [4].

Провідним напрямом для Київщини може бути екологічний туризм. Головна мета екотуризму – збереження навколишнього середовища. У межах Київській обл. поширені соснові, дубово-соснові, грабово-сосново-дубові ліси з домішкою берези, липи, клена з підліском ліщини і бруслини, а також: широколистяні ліси; вільхові ліси; дубові ліси; осокові ліси; вербові ліси; вільхові ліси з домішкою клена, берези; чагарники; різнотравно-злакові луки; ділянки луків.

Київська область є новим регіоном сільського зеленого туризму. Тут розвинені народні промисли, туристичні маршрути, сільське господарство з виробництва екологічно чистої продукції. Таким чином, Київська обл. має досить потужний природний рекреаційний потенціал для розвитку рекреаційної діяльності і туризму.

Список використаних джерел

1. Україна сьогодні. Призначення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.com.ua> (дата звернення: 20.10.2019). – Назва з екрана.
2. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. / Є. В. Панкова. – Київ : Альтерпрес, 2003. – 352 с.
3. Полтавець А. М. Рекреаційний потенціал Київської області / А. М. Полтавець // Землеустрій, кадастр, моніторинг земель. – 2015. – № 4. – С. 72–81.
4. Полтавець А. М. Еколого-економічний аналіз рекреаційного потенціалу Київської області / А. М. Полтавець // Збалансоване природокористування. – 2016. – № 1. – С. 93–97.
5. Землі лісогосподарського призначення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Studwood.ru> (дата звернення: 20.10.2019). – Назва з екрана.

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Вінниччина – край багатої і різноманітної природи, героїчної історії, що сягає сивої давнини, унікальних археологічних, архітектурних та культурних пам'яток різних епох, самобутніх фольклорних надбань, витоки яких беруть початок у доісторичні часи.

На її території є чимало прекрасних заповідних куточків природи, історичних місць, музеїв, пам'ятників і бюстів, які увічнюють імена видатних людей, що тут народилися або проживали.

Вінницька область була заснована 27 лютого 1932 р. Розташована в лісостеповій зоні центральної частини Правобережної України, на Придніпровській височині на південному сході і Подільській височині на південному заході. Вінниччина є частиною Поділля, яке видатна українська письменниця Леся Українка назвала красою України.

В останні роки у Вінниці відкрито аеропорт, налагоджено повітряне сполучення обласного центру з Києвом, Одесою тощо.

Перешкодами на шляху до перетворення туристичної сфери області у сучасну галузь економіки є: недостатній розвиток туристичної інфраструктури, зокрема, реконструкції та будівництва закладів розміщення туристів різних стандартів (готелів, мотелів, кемпінгів); відсутність індустрії відпочинку та розваг (за винятком м. Вінниці); не обладнані місця короткочасного відпочинку туристів; незадовільний стан доріг; відсутність під'їздів до туристичних об'єктів; незадовільний стан більшості пам'яток культурної спадщини; не розроблені дієві програми їх збереження та пристосування для потреб туристів; неефективна діяльність відповідних структур щодо забезпечення екологічної безпеки територій для розвитку рекреаційного бізнесу; відсутність системного рекламного та інформаційного забезпечення.

Низьким є рівень забезпеченості автомобільних доріг туристичною, сервісною та інформаційною структурою (відсутність рекламних щитів та єдиної системи маркування автошляхів щодо об'єктів туризму, готелів, хостелів). Багато доріг в області в незадовільному стані.

Основна проблема транспортної підсистеми регіону полягає у незадовільному стані доріг області, більшість з них потребує реконструкції та ремонту, в першу чергу, автомобільні шляхи державного та міжнародного значення.

У 2019 р. на Вінниччині функціонували 21 санаторій (з них 11 – дитячих), 6 санаторіїв-профілакторіїв, 3 бази відпочинку. Серед них 6 санаторіїв м. Хмільника – бальнеологічного курорту, столиці родонної терапії в Україні.

У 2019 р. в області налічувався 21 готель різного типу підприємств готельного господарства на 1364 місць. За останні роки позитивним є динаміка інвестицій в основний капітал. У 2019 р. інвестиції в реконструкцію та переоснащення готелів та інших місць для тимчасового проживання в області склали, 15,7 млн грн та 1,1 млн грн, що відповідно більше на 190,0 % та на 46,0 % менше порівняно з минулим роком. Найбільш поширеними в області є готелі – 71,4 % загальної кількості, гуртожитки для приїжджих – 19,1 % та інші місця для тимчасового проживання – 9,5 %. Одноразова місткість готелів області складала в минулому році 1,4 тис. місць. Показник забезпеченості готелями визначається кількістю готельних місць на 1 000 жителів. По області такий показник у 2017 р. становив 0,8 готельних місць на 1 000 жителів, по м. Вінниці – 2,4 готельних місць.

В цілому туристична інфраструктура Вінниччини має як слабкі так і сильні сторони.

До слабких сторін можна віднести досить нерозвинену транспортну систему в області, низький рівень стану місць для короткочасного відпочинку туристів.

Департаментом міжнародного співробітництва та регіонально розвитку облдержадміністрації розроблено Програму розвитку туризму у Вінницькій області на 2016–2020 рр., яка діє на сучасному етапі. Програма передбачає проведення ряду заходів

на території області протягом чотирьох років. Зокрема, облаштування стоянок для туристичних автобусів; облаштування зупинок на водних маршрутах для човнів, катамаранів та будівництво причалів; пристосування туристично привабливих місць для людей на візках; облаштування автокемпінгів, встановлення інформаційних табличок про туристичні об'єкти

Список використаних джерел

1. Сайт Вінницької обласної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/> (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Діловий туризм – один із напрямків сучасного туризму, що найбільш швидко розвивається останнім часом. Це один із найперспективніших напрямів сучасного туризму. Він є найбільш прибутковим і має величезне значення для приймаючої країни з економічної точки зору. Щорічно в світі здійснюється більше 100 млн бізнес-турів. На діловий туризм уже припадає \$ 399 млрд з \$ 6,5 трлн загальносвітового обороту туристичної галузі. За прогнозами Всесвітньої туристичної організації, протягом найближчих десяти років оборот ділового туризму збільшиться в п'ятеро – з \$ 399 млрд до \$ 2 трлн.

Діловий туризм – комплексний та багатогранний. Понад 73 % його обсягу становлять корпоративні поїздки (так званий corporate travel) – індивідуальні ділові поїздки та з метою участі в заходах, які організовують промислові й торговельні корпорації. Поїздки, пов'язані з участю у з'їздах, конференціях, семінарах під егідою політичних, економічних, наукових, культурних, релігійних та інших організацій, становлять близько 16 % ринку ділового туризму. Близько 11 % обсягу ділового туризму займають поїздки з метою відвідування торговельно-промислових виставок, ярмарків та участі в їхній роботі.

Харківська обл. має значний потенціал для створення на його території центру бізнес-туризму та є одним з основних промислових регіонів України, що робить м. Харків місцем зустрічей бізнесменів з клієнтами, постачальниками та партнерами. Розвиток ділового туризму підвищує надходження у міський бюджет, а також піднімає рейтинг м. Харкова як гостинного і розвиненого європейського міста.

Розвиток ділового туризму неможливий без наявної розвиненої міської інфраструктури, зокрема, готельної та дорожньої. Реконструкція старого та поява нового сучасного терміналу аеропорту європейського класу створили додаткові умови для

організації прямих рейсів. Що стосується бізнес-авіації, в м. Харкові вона не дуже розвинена. На можливості міста щодо прийому ділових туристів впливає також розвиненість мереж виставкових та конгрес-центрів, бізнес-готелів, платіжних систем, сучасних технологій, насамперед, інформаційно-комунікаційних, що дозволяють діловій людині незалежно від місцезнаходження керувати своїми справами. У м. Харкові відкрито близько 50 конференц-залів місткістю від 50 до 600 осіб, однак великих виставкових залів у місті небагато: ПВЦ «Радмір Експохол», Миська Галерея, Палац Спорту. Проте в місті безліч виставкових залів меншої місткості. Також функціонують кілька компаній, що займаються наданням меблів та обладнання для проведення конференцій і переговорів. Найбільш відомі з них ТОВ «Бронт ЛТД» і Ivanuch.

В сучасних умовах господарювання при обмеженості фінансових ресурсів українських підприємств туристичного комплексу, особливої актуальності набуває питання пошуку джерел їхнього фінансування. Управління інвестиційною привабливістю та податкове стимулювання є важливими чинниками, що впливають на залучення як іноземних, так і внутрішніх інвестицій у туристичну галузь. Комплексний підхід може забезпечити перетворення рекреаційно-туристичної сфери в один із пріоритетних напрямів регіонального розвитку та структурного реформування національної економіки.

Узагальнюючи існуючі проблеми, дослідники визначають такі пріоритетні завдання забезпечення ділового туризму в нашій країні:

- привернення уваги українського та іноземного туриста до можливостей ділового туризму в Україні;
- розвиток міжнародної концепції ділового туризму в Україні;
- розвиток потужної сучасної ділової інфраструктури в Україні;
- надання консалтингової, маркетингової і юридичної допомоги;

- створення мережі регіональних центрів ділового туризму;
- сприяння залученню інвестицій для розвитку інфраструктури туристичного бізнесу в українських регіонах;
- встановлення ділових контактів зі спорідненими закордонними організаціями;
- розробка нових програм і проведення заходів, спрямованих на вдосконалення середовища для ведення бізнесу в Україні, взаємну підтримку суб'єктів ринку ділових поїздок і послуг, розвиток в'їзного ділового туризму тощо [1–2].

Отже, сучасний туризм із діловою метою стає найбільш перспективним видом туризму через свою позасезонність, прогностичність, орієнтацію на клієнта з високим рівнем доходу. При цьому головним стримуючим фактором розвитку ділового туризму в Харківській обл. і в Україні в цілому є відсутність належного готельного господарства.

Список використаних джерел

1. Прохорчук І. В. Теоретичні аспекти розвитку міжнародного ділового туризму в Україні [Електронний ресурс] / І. В. Прохорчук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 110 (2). – С. 116–123. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_110%282%29__25 (дата звернення: 20.10.2019).
2. Андренко І. Б. Класифікація ділового туризму / І. Б. Андренко // Туризм як національний пріоритет: колективна монографія. – Харків: ХНАМГ, 2010. – 284 с.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ХЕРСОНЩИНІ

Світовий досвід показав, що туризм – це повноправний і над-прибутковий компонент ринкової економіки. Відповідно розвиток туризму в Україні в умовах ринкової економіки набув пріоритетного значення. Так, туризм став сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення державних і місцевих бюджетів, створення нових робочих місць, засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку та оздоровлення населення. У зв'язку з цим на державному рівні була розроблена і схвалена «Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» [1]. Згідно цього документа умовами сталого розвитку сфери туризму та курортів в Україні є розвиток туристичних територій. При цьому важливу роль у розвитку туристичної діяльності в окремих регіонах відіграє екологічний стан довкілля та розвиненість туристичної інфраструктури. Якщо розвиток того чи іншого виду туризму в кожному регіоні залежить від диференціації рекреаційних ресурсів та рівня регіонального соціально-економічного розвитку, то туристична привабливість – від поєднання природних та історико-культурних ресурсів. Отже, на сьогодні туризм є тим соціальним інструментом, ефективно використання якого стимулює як регіональний економічний розвиток, так і економічний розвиток країни в цілому.

У контексті сказаного розвиток туристично-рекреаційної сфери Херсонщини набуває все більшого значення, оскільки вона стає визначальною для розвитку економіки та соціальної сфери регіону, зумовлює інтеграцію у світову туристичну індустрію. Основні орієнтири щодо розвитку туризму на Херсонщині задекларовані у «Стратегії розвитку туристично-рекреаційного комплексу Херсонської області» на 2019–2021 рр., затвердженого Управлінням культури і туризму облдержадміністрації Херсонської обл. у 2017 р. [2].

Результати проведеного дослідження показали, що за концентрацією та різноманітністю історико-культурних рекреаційних ресурсів у Херсонській обл. можна виділити чотири групи районів, а саме:

1 група. Райони з найбільш значними та різноманітними ресурсами (м. Херсон, Цюрупинський, Білозерський, Голопристанський, Каховський і Бериславський райони).

2 група. Райони з середнім за рівнем концентрації та різноманітністю потенціалом рекреаційних ресурсів (Скадовський, Генічеський, Великоолександрівський і Чаплинський райони). Згідно зі статистичними даними, найбільша кількість рекреаційних закладів зосереджена у м. Скадовську та Скадовському районі (36 %).

3 група. Райони із спеціалізованим історико-археологічним потенціалом (Нововоронцовський, Горностаївський, В. Лепетиський, В. Рогацький райони).

4 група. Райони із найменшим культурно-історичним та соціально-економічним потенціалом (Високопільський, Н. Сірогозький, Н. Троїцький, Іванівський і Каланчацький райони). Проведене нами порівняння природних та культурно-історичних і соціально-економічних рекреаційних ресурсів Херсонщини свідчить про нерівномірність та неузгодженість їх розміщення. Здійснене районування вказує не тільки на різноманітність, неоднорідність та нерівномірне розміщення рекреаційних ресурсів, але й залежність стану їхнього використання від соціально-економічних умов, які стимулюють або обмежують його. При цьому важливим є врахування екологічних чинників рекреаційного природокористування, які можуть докорінно змінювати уявлення про наявний рекреаційний потенціал даного регіону. Однак ситуація, що склалася у розміщенні рекреаційних ресурсів, не є недоліком для їхнього регіонального використання та розвитку рекреації взагалі, оскільки дозволяє спеціалізувати її у різних видах діяльності та охопити більші території ринком рекреаційних послуг.

На Херсонщині налічується більше 5 тис. об'єктів історико-культурної спадщини (зокрема легендарні Кам'янська та Олеш-

ківська Січі, скіфські кургани, античні городища, залишки турецьких укріплень, козацькі хрести, багаточисельні храми).

До історико-культурних рекреаційних ресурсів відносяться: історико-археологічні, архітектурно-громадські, архітектурно-культові, героїко-патріотичні, науково-пізнавальні, мистецькі, комплексні.

Так, надзвичайно багатими та різноманітними є історико-археологічні ресурси Херсонщини, які пов'язані з різними історичними періодами:

1. Леонтіївською пізньопалеолітичною стоянкою та її крем'яними знаряддями (9 тис. р. до н. е.) Поблизу с. Михайлівки Нововоронцовського району.

2. Неолітичною стоянкою поблизу с. Катри Горностаївського району (VI–IV тис. р. до н. е.).

3. Унікальними поселеннями епохи раннього металу (IV тисячоліття до н. е.) Поблизу смт В. Лепетиха та с. Михайлівки Нововоронцовського району.

4. Кургани та антропоморфні стели епохи бронзи – ямної та катакомбної культур (найбільш відомі – поблизу с. Широкої балки та с. Чорнобаївки Білозерського району; с. Катри Горностаївського району).

Цюрупинськ відомий як місто-наступник давньоруського міста Олешня, яке вперше згадується в літописі 1084 р. Надзвичайно багато історичних свідчень є про володіння краєм турецькою імперією та кримським ханством. Зокрема, це залишки укріплень та фортець у м. Берислав (колишній Кезікермен), с. Тягинці (Тягин), Генічеську (Дженічі). Історію запорізьких козаків засвідчують останки Каменської Січі (с. Республіканець Бериславського району) та Олешківської Січі (м. Цюрупинськ). Відомими є численні запорізькі переправи та перевози поблизу сучасних поселень на Дніпрі, зимівники на побережжях рік Дніпра та Інгульця. Отже, історико-археологічні ресурси Херсонщини надзвичайно багаті і не мають аналогів в Україні. Підтвердженням цього є: по-перше, їх приналежність до різних історичних епох – від знахідок найдавніших стоянок до свідчень про культуру кіммерійців, скіфів, сарматів, греків; древніх

слов'ян; запорізьких козаків, татар, турків, росіян; по-друге, тільки на цій території взаємодіють та змінюють одні одних Скіфське царство, грецькі колонії-міста; слов'янські поселення; Запорізька (Кам'янська) Січ та Кримське ханство; Османська Туреччина; Російська імперія.

Найбільшими історико-культурними туристичними ресурсами, де практично представлені всі історичні епохи, володіють безпосередньо близькі до Дніпра Нововоронцовський, Білозерський, Верхньорогачицький, Горностаївський, Великолепетиський, Каховський, Цюрупинський, Голопристанський райони. Курганні пам'ятки є практично у всіх районах. Пам'ятниками та пам'ятними місцями і подіями вирізняються Генічеський, Асканівський, Скадовський рекреаційні центри, Каховсько-Бериславський та Херсонсько-Білозерсько-Голопристанський вузли [3].

На жаль, таке різноманіття історико-археологічних ресурсів практично не відомо широкому загалу (з науково-пізнавальною метою у більшості з ними знайомляться науковці). Разом з тим вказані ареали культурно-археологічних знахідок є важливими рекреаційними об'єктами. Тому, на нашу думку, їх необхідно більш широко використовувати як опорні пункти для створення туристично-екскурсійної мережі, що сприяло б розширенню та урізноманітненню загального рекреаційного потенціалу Херсонщини.

Порівняно новими відносно до інших регіонів України є архітектурно-громадські рекреаційні ресурси Херсонщини. Їх виникнення пов'язане насамперед із заснуванням м. Херсона у 1778 р. як фортеці та суднобудівної верфі. У місті зберіглося багато історичних споруд із самотньою архітектурою, яку органічно доповнюють сучасні будови з оригінальними архітектурними рішеннями, культові споруди. Самотній архітектурний образ мають села, містечка та невеликі міста області. На жаль, відсутній музей архітектури та побуту під відкритим небом, який би характеризував особливості та самотність в умовах типово степових та приморських поселень.

Велике пізнавальне значення мають унікальні архітектурно-індустріальні споруди: комплекс споруд Каховської ГЕС, міст через р. Дніпро, комплекс річкового і морського порту у м. Херсоні, Станіслав-Адзигольський маяк у гирлі р. Дніпро (найбільший у Європі).

У м. Херсон знаходиться чимало цікавих об'єктів соціально-культурної спадщини Приазовського туристичного району. З 1878 р. дотепер збереглися фрагменти насипаних вручну валів фортеці і врізані в них монументальні Очаківські ворота, пороховий льох і великий будинок Арсеналу. На кріпосній території зберігся один з найстаріших міських храмів Свято-Катерининський собор і дзвіниця. Найстарішим обеліском міста, що зберігся до наших часів, є пам'ятник на честь англійського громадського діяча, філантропа Дж. Говарда, який брав активну участь у боротьбі з епідемією тифу, заразився і помер 1790 р. у м. Херсоні.

З XIX ст. у місті зберігся ряд культових, громадських і житлових споруд. З культових виділяються Святодухівський кафедральний собор поч. XIX ст., Миколаївська церква, церква Святої Олександри (XIX ст.) і церква Різдва Богородиці (поч. XX ст.). Серед культових споруд Херсонської обл. чи не найцікавішою є дерев'яна Введенська церква (1726 р.) (первісна назва – Воскресенська) у м. Берислав. Вона на півстоліття є старшою за Берислав – найрідкісніший випадок в історії української архітектури. Церква була перевезена Дніпром із запорозької фортеці Переволочної (за версією місцевих жителів церква була змита весняною повінню і припливла по річці до міста). У церкві зберігається стародруковане Євангеліє 1695 р.

Не дивлячись на те, що у більшості районів відмічається високий і середній рівень розвитку туризму, значною проблемою розвитку туристичного комплексу даного регіону залишається недостатньо ефективне використання потужності туристичної галузі Херсонщини. Так, за оцінкою експертів потужність туристичної галузі даного регіону використовується лише на 50–60 % [4].

З огляду цього можна вважати, що на Херсонщині є значні резерви для розширення туристичної діяльності. Насамкінець слід зазначити, що одним із вирішальних чинників подальшого розвитку туризму на Херсонщині має стати активна популяризація її туристично-рекреаційних ресурсів серед вітчизняних та іноземних туристів, зокрема унікальних історико-культурних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Розпорядження від 16 березня 2017 р. № 168-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80> (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
2. Програма розвитку туризму та курортів у Херсонській області на 2019-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://visitkherson.gov.ua/regionalni-programi/programa-rozvitku-turizmu-ta-kurortiv-u-xersonskij-oblasti-na-2019-2021-roki/>. – Назва з екрана.
3. Василевська Я. В. Природно-заповідний фонд Херсонської області як об'єкт рекреаційного природокористування / Я. В. Василевська // Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіональний збірник наукових праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – Вип. 13 (2). – С.125–128.
4. Василевська Я. В. Туризм як один із факторів розвитку Херсонської області / Я. В. Василевська // Вісник Дніпропетровського національного університету. Серія «Геологія. Географія». – 2008. – Т. 16. – № 3/2. – С. 80–86.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ

Рекреаційно-туристична сфера в Україні проголошена пріоритетним напрямом розвитку національної економіки. У зв'язку з цим, дослідження ресурсної бази розвитку туризму в регіонах країни, зокрема історико-культурних ресурсів, набувають ще більшої актуальності.

Київщина – центр давньоруської княжої держави – Київської Русі. Літописні міста Київ, Вишгород, Чорнобиль, Переяслав, Богуслав свого часу стали визначними центрами могутньої держави, що мала значний політичний, економічний і культурний статус у Європі.

Багатство культурно-історичних пам'яток визначають роль Київської обл., як важливого рекреаційного регіону На території Київської області під охороною держави перебуває близько 6 000 об'єктів культурної спадщини, з них 2010 – пам'ятки археології, 1 164 – пам'ятки історії, 164 – пам'ятки архітектури. До кращих обласних музейних закладів належать археологічний музей (с. Трипілля – трипільська культура), Яготинський історичний, що включає музей-садибу народної художниці К. Білокур, археологічний музей «Добранічівська стоянка», Білоцерківський краєзнавчий музей та ціла низка музеїв-садиб визначних постатей – К. Білокур, І. Козловського, К. Стеценка, В. Заболотного, М. Вовчка, О. Корнійчука, А. Малишка та інших. Предметом особливої гордості області є Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», що налічує 23 музеї, а також Національний музей народного побуту й архітектури України, розташований на південній околиці м. Києва. Його було відкрито у 1969 р. та на площі майже 120 га встановлено понад 150 споруд – пам'яток українського народного будівництва XVI–XX ст., які представляють архітектурні народні стилі, особливості культури та побуту усіх регіонів України [1].

Безумовно, головним осередком історико-культурних ресурсів регіону є м. Київ. За свою більше ніж тисячолітню історію (перша літописна згадка про Київ датується 862 роком) місто відігравало важливу роль у формуванні української держави.

Кожна історична епоха залишала свій відбиток на сучасному образі нашої столиці. Старовинні церкви тут сусідять з помпезними сталінськими будівлями та сучасними багатоповерхівками-свічками. Свідками історичних подій, що відбувалися в Києві, стали його собори, серед яких великі православні святині: Києво-Печерська лавра та Софійський собор (об'єкти світової спадщини ЮНЕСКО), а також Михайлівський золотоверхий собор, Андріївська церква та багато інших. В Києві багато старовинних будинків, адміністративних будівель. Окрасою міста є 2 ботанічних сади, багаточисельні парки та сквери, монументи та пам'ятні знаки. А деякі вулиці та майдани можна вважати музеями під відкритим небом. У Києві жили й творили відомі поети й письменники: Г. Сковорода, Т. Шевченко, Леся Українка, І. Франко, Марко Вовчок, І. Нечуй-Левицький. Тут бували О. Пушкін, О. Грибоєдов, М. Гоголь, М. Лесков, Л. Толстой, А. Міцкевич, О. де Бальзак та інші [2].

Нещодавно, в регіоні з'явилася ще одна туристична дестинація – міста Прип'ять та Чорнобиль, які знаходяться в зоні Чорнобильської катастрофи. За окремими оцінками у минулому році цю зону з туристичною метою відвідали більше 70 тис. іноземних туристів [3]. І хоча, мотив такої подорожі – не історична цінність та привабливість об'єктів, а страшні наслідки екологічної катастрофи, проте людська цікавість щодо Чорнобилю і подій більш ніж 30-ти літньої давнини є річчю природньою, бо Чорнобильська катастрофа стала важливою частиною історії і не лише радянської, а й світової.

Отже, Київська обл. володіє потужним та різноманітним історико-культурним потенціалом, здатним забезпечити розвиток як внутрішнього так і в'їзного туризму в регіоні.

Список використаних джерел

1. В'їзний туризм : навч. посіб. / П. Ф. Коваль, Н. О. Алешугіна [та ін.] ; за ред. П. Ф. Ковалю, Н. О. Алешугіної. – Ніжин : Вид-во Лук'яненко В. В., 2010. – 304 с.

2. Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://surdp.eu/uploads/files/Kyivska_RDS_FINAL_UA.pdf (дата звернення: 18.10.19). – Назва з екрана.
3. Туристичний бум у Чорнобилі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/туристичний-бум-у-чорнобилі-чому> (дата звернення: 18.10.19). – Назва з екрана.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Удосконалення бізнес-процесів в наш час передбачає їх діджиталізацію. Завдяки цифровим технологіям підприємства можуть утримувати конкурентні позиції на ринку, але їх швидке оновлення вимагає постійного моніторингу та впровадження сучасних рішень щоб ефективного управляти бізнесом.

Діджитал революція охопила весь світ, усі сфери економіки, важливий внесок вона внесла в туристичний бізнес. Завдяки сучасним технологіям спланувати подорож не займає багато часу, можна навіть не виходити з дому. За новими дослідженнями до 2026 р. понад 100 млрд дол. Перейдуть від старих гравців туристичного ринку до тих підприємств, які не знехтували перевагами діджиталізації і зуміли імплементувати їх у бізнес [1].

В Полтавській обл. діджиталізація туризму спрямована на популяризацію краю на туристичному ринку України, підвищення інформованості туристів про культурні, історичні та природні пам'ятки Полтавщини. Просування не лише культурно-пізнавального, зеленого та сільського, а й таких видів туризму як: діловий, навчальний, промисловий та інші.

На Державному обліку у Полтавській обл. перебувають 2 078 пам'яток та об'єктів культурної спадщини. Найвідоміші з них:

Іванова гора у м. Полтава, Полтавський краєзнавчий музей, Музей стратегічної авіації, Миргородський курорт, Великі сорочинці – поле Сорочинської ярмарки та інші.

«Стежка легенд» – один з проявів діджиталізації туризму. Це туристичний маршрут у Полтаві. Його сучасність полягає в QR-кодах, які розташовані прямо на бруківці. Як тільки ви зчитаете ці мітки за допомогою планшетів або мобільних телефонів, потрапите на інтернет-сторінку з історичною довідкою. Маршрут проходить по історичній частині Полтави. Він починається від Іванової гори і закінчується на Круглій площі, об'єднуючи 20 найцікавіших місць міста. Дорогу вказують марковані стрілки [2].

Такі туристичні маршрути незалежні від послуг гіда, адже всю необхідну інформацію турист дізнається з Інтернету. Кожен охочий може пройти цей шлях у зручний для себе час.

Важливим проривом є створення мобільного додатку PoltavaOpen (доступний для систем iOS та Android), його презентація відбулася 25 жовтня у Полтавському обласному краєзнавчому музеї ім. Кричевського. Презентацію провела координатор проекту Poltava Open Олена Романенко. Проект – грантовий, результат більш широкої ініціативи Українського культурного фонду «Створюємо інноваційний культурний продукт». Його також підтримав департамент культури Полтавської ОДА [3].

Основа проекту це віртуальні 3D панорами міст (таких як Полтава, Диканька, Миргород, Решетилівка, Лубни та інших), туристичних пам'яток, музеїв, засобів розміщення, закладів освіти та інших цікавих туристичних DESTINACIЙ Полтавської області. Загалом відзнято близько 1 000 найрізноманітніших об'єктів з яких створено туристичні маршрути, та тури. Планується поповнення баз знімків.

Варто зазначити, що усі 3D тури розділено на 13 категорій:

- культура та мистецтво;
- історичні пам'ятки та видатні місця Полтави;
- туристичні маршрути (в різних містах Полтавської обл.);
- соціальний напрямок (проблемні об'єкти області та міста);
- бізнес (конференц-зали, коворкінг простори);
- готелі та бази відпочинку;
- освіта;
- медицина;
- краса та здоров'я;
- дозвілля та розваги;
- комерційні проекти (хід будівництва різних об'єктів);
- репортажі заходів (фестивалі, ярмарки);
- діловий туризм [4].

Отже, даний проект показує Полтавську обл. з різних сторін. Допомогає зекономити час під час організації різних заходів, адже не потрібно їхати на локацію та дивитися на неї, бо це можна зробити дистанційно.

Таким чином, за своїм потенціалом Полтавська обл. має всі необхідні можливості для того, щоб стати значним туристичним регіоном у нашій державі. Для цього перш за все необхідно, визначити діджиталізацію туризму найбільш пріоритетним шляхом розвитку даної галузі. Це сприятиме створенню виразного образу Полтавської області на туристичному ринку.

Список використаних джерел

1. Digital Transformation Initiative Aviation, Travel and Tourism Industry [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/digital-transformation/wp-content/blogs.dir/94/mp/files/pages/files/wef-dti-aviation-travel-and-tourism-white-paper.pdf> (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.
2. Туристам на допомогу: історію Полтави розкажуть QR-коди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/news/394_turistam-v-pomosch-istoriyu-poltavy-rasskazhut-qr-kody.htm. (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.
3. У Полтаві презентували мобільний додаток віртуальних подорожей містом PoltavaOpen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://poltava.to/news/53076/>. (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.
4. Перший додаток з віртуальними мандрями Полтавщиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://poltavaopen.com/category/index>. (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Туризм – явище всесвітнього масштабу. Кожен регіон будь-якої країни має свої природні, історико-культурні особливості, що обумовлюють розвиток певних видів туризму.

Туристична галузь є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету, істотного позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо). Туризм сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, залученню громадян до пізнання багатой природної та історико-культурної спадщини краю, збереженню екологічної рівноваги [1].

В багатьох країнах та регіонах туризм, як форма рекреації, є основним джерелом прибутків тоді, коли відсутні або вичерпані природні та соціально-економічні передумови для розвитку промисловості чи сільського господарства.

За цих умов усе більш перспективним стає розвиток туризму на Буковині.

Чернівецька обл. володіє багатьма структурними компонентами рекреаційних ресурсів. Вона є регіоном багатопрофільного літнього і зимового, гірсько-спортивного, масового пізнавально-оздоровчого відпочинку. Край має сприятливі кліматичні умови, а також високий природно-рекреаційний потенціал, який багато в чому визначає соціально-економічний профіль краю та привабливість його як для українських туристів, так і для іноземців.

Чернівецька обл. – одна з небагатьох в Україні, яка має багату архітектурно-містобудівну спадщину, різноманітну в етнічному, історичному, стилістичному, типологічному аспектах. Тут поєднуються живописні гірські ландшафти та мальовничі ліси передгір'я, численні річки й джерела лікувальних мінеральних вод, заворює краса лісів і гірських лук, багатих на мисливську фауну, гриби та ягоди. Не можуть не причарувати зразки архі-

тектури, традиційного народного будівництва й ужиткового мистецтва – живі носії своєрідності буковинського фольклору. Про це яскраво свідчить і присутність на теренах області 314 об'єктів різних категорій природно-заповідного фонду, які займають понад 600 тис. га, або більше 7 % території Чернівецької обл. За цим показником край входить до чільної п'ятірки найзаповітніших областей України. В області нараховується 112 об'єктів архітектури й містобудування, які внесені до переліку загальнонаціональної спадщини, та понад 800 об'єктів місцевого значення [2].

Постановка проблеми. Окреслюється проблема пошуку шляхів ефективного використання туристично-рекреаційної діяльності та вдосконалення галузевої структури регіонального господарства, розвиток якої може сприятливо вплинути на соціально-економічний розвиток Чернівецької обл., а також сприяти встановленню нового позитивного іміджу України на світовому ринку послуг.

Водночас подальший розвиток туристичної галузі гальмується через [3]:

- недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази в галузі туризму;
- недостатність методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів туристичної діяльності з боку держави;
- недостатність забезпеченості автомобільних доріг туристичною, сервісною та інформаційною структурою (відсутність рекламних щитів та єдиної системи маркування автошляхів щодо закладів туризму);
- недостатність якості та асортименту туристичних послуг;
- неналежний стан туристичних маршрутів (відсутність обладнаних місць перепочинку, гірських притулків, відсутність єдиної системи знакування);
- недосконалість бази даних щодо туристично-рекреаційних об'єктів;

– недостатність туристичних карт, рекламної продукції, інформації про область.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Концепцією соціально-економічного розвитку Чернівецької області на 2004–2011 рр., туристична галузь краю, поряд з поглибленою переробкою сільськогосподарської продукції та лісо сировини, визначена одним з пріоритетів у розвитку економіки області. Окрім того, з огляду на вищезазначене, а також на існуючий рекреаційний потенціал регіону. Чернівецький міський голова видав розпорядження від 13.12.2010 р. № 290-р «Про створення робочої групи з розробки Програми розвитку туризму в місті Чернівцях на 2011–2012 роки», що сприятиме перетворенню туристичної галузі краю в одну з основних бюджетонаповнюючих складових народногосподарського комплексу області і держави. Туризм, як вид економічної діяльності, посідає особливе місце в економіці Чернівецької обл. Маючи вигідне геополітичне розташування, область володіє значним рекреаційним потенціалом: сприятливими кліматичними умовами, культурною спадщиною, туристичною індустрією, яка розвивається [4].

Щорічний аналіз реалізації обсягу туристичних послуг в Чернівцях, що проводиться протягом останніх шести років (2004–2009 рр.) та встановлення багатьох факторів, що впливають на реалізацію туристичних послуг дає можливість нам спрогнозувати збільшення попиту на туристичні послуги на майбутній період (2 роки) орієнтовно на 20 %.

1. Позитивне зростання іміджу міста Чернівці, як сучасного міжнародного туристичного центру Буковинського регіону та центру ділової активності.

2. Підвищення інвестиційної привабливості міста, яка позитивно позначиться на всіх мешканцях, оскільки будуть створені нові підприємницькі структури, з'являться нові робочі місця, підвищиться добробут громадян.

3. Збільшення кількості відвідувачів міста завдяки підвищенню рівня обізнаності про туристичні можливості Чернівців шляхом створення якісного туристичного продукту.

4. Динамічний розвиток готельного господарства в місті, задоволеність потреб споживачів готельних послуг, його конкурентоспроможність на ринку послуг.

Отже, сьогодні розвиток туризму Чернівецької обл. знаходиться на етапі, коли необхідно активізувати дослідження традиційних і нових сегментів ринку, попиту споживачів, інформаційних технологій та управлінських методик. Ефективне функціонування цієї сфери потребує точних статистичних даних, глибоких досліджень, якісного менеджменту на основі принципів стійкого розвитку. Зростання показників розвитку туризму значною мірою залежить від стану безпеки та захисту туристів (туристам необхідно надавати точні дані щодо стану безпеки в туристичних регіонах). Також потрібно здійснювати подальше спрощення адміністративних та податкових обмежень у сфері туризму. За такого підходу розвиток туризму стимулюватиме розвиток багатьох галузей, безпосередньо з ним пов'язаних. Саме тому, на нашу думку, туризм повинен поступово зайняти вагоме місце в економічній структурі Буковини.

Список використаних джерел

1. Гончар Н. У регіонального туризму є майбутнє / Н. Гончар, Л. Зеленська, О. Афанасьєв // *Красзнавство. Географія. Туризм*. – 2008. – № 12. – С. 13–15.
2. Туризм, відпочинок та санаторно-курортне лікування в області / Статистичний збірник / Державний комітет статистики України. – Чернівці, 2009. – С. 8–15.
3. Явкін В. Г. Проблеми географії та менеджменту туризму / В. Г. Явкін, В. П. Руденко, О. Д. Король. – Чернівці : Рута, 2006. – 260 с.
4. Програма розвитку туризму в місті Чернівцях на 2011–2012 роки : за станом на 14 квітня 2011 р. / ЧОДА. – Чернівці, 2011. – 17 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

На сьогодні індустрія туризму є однією з найбільш динамічних форм міжнародної торгівлі послугами. Нині на туризм припадає 12 % загальносвітового національного продукту, 7 % світових інвестицій. Туризм забезпечує 5 % податкових надходжень [1, с. 55].

За своїм курортно-рекреаційним потенціалом і туристичним потенціалом Одеська область займає одне з провідних місць в Україні. Розвиток сільського зеленого туризму є одним з найважливіших пріоритетів Одеського регіону. В лютому 2018 р. Одеською обласною держадміністрацією Тарутинський район було визначено пілотною територією на три роки з метою реалізації проекту «Фрумушика-Нова», який передбачає залучення місцевих громад та їх мешканців до розвитку сільського зеленого туризму, зокрема створення сільських гостинних садиб. Значну роль у цій справі покликана виконати Одеська асоціація туроператорів і агентств.

«Фрумушика-Нова» є переконливим прикладом того, як в глибинці можна створити неординарний Центр етнографічного, сільського туризму та сімейного відпочинку. Цей комплекс вдало поєднує в собі виробництво, переробку аграрної продукції, сільський туризм, музейно-етнографічну та екологічну складову.

Будівництво комплексу «Фрумушика-Нова» розпочалось у червні 2006 р. на місці молдавських сіл Фрумушика-Нова та Рошія, мешканців яких було виселено навесні 1946 р. у зв'язку зі спорудженням військового полігону. У витоків комплексу стояла сім'я Паларієвих, які поставили перед собою мету зробити Бессарабський край привабливим для туристів. Серед степу за 13 років створено такі туристичні об'єкти: етнографічний музей під відкритим небом «Бессарабське село Фрумушика-

Нова», де відтворено національні садиби XIX–XX ст. – українська, молдовська, гагаузька, російська, будівлі німецьких та єврейських колоністів – з предметами побуту та виробництва; парк-музей скульптур «Історія Бессарабської землі»; парк пам'ятників радянської доби.

У комплексі «Фрумушика-Нова» інтенсивно відроджується традиційна для Бессарабії вівчарська справа. Нині поголів'я баранів та овець у господарстві «Фрумушика-Нова» складає понад шість тисяч голів. Відтак це один із найбільших у Європі вівчарських комплексів з вирощування овець каракульської породи. Вівчарство забезпечує власникам «Фрумушики-Нова» розвиток гастрономічного туризму, так як туристам надається можливість продегустувати і придбати бринзу, виготовлену за традиційною рецептурою з екологічно чистих продуктів, а також спробувати традиційні страви з ягнятини та баранини.

Приваблює туристів створений на території етнографічного комплексу «Фрумушика-Нова» найбільший у світі пам'ятник Вівчарю, виготовлений з граніту (висота пам'ятника – 16 м 43 см, 17,93 м з постаментом). Цей пам'ятник було внесено до Книги рекордів Гіннеса, а також до Національного реєстру рекордів України [2].

«Фрумушика-Нова» пропонує туристам гостьові будиночки сімейного типу, обладнані всім необхідним для відпочинку, а також спеціально стилізовані мисливські та сгерські будиночки. Туристи можуть відвідати міні-зоосад і нагодувати тварин, сходити на рибалку. На території комплексу розташовано три водойми, де водиться короп, карась і білий амур. Полювання на фазанів у степу дозволено лише в певні терміни. У «Бджолиному санаторії» туристи мають можливість отримати енергію бджіл. Так звані «бджолині будиночки» побудовано згідно досвіду тибетських ченців, які використовували повітря з вуликів для лікування. Повітря в будиночках насичене фракціями меду, пилку, прополісу, воску та інших корисних речей, які виробляють бджоли.

Туристичний комплекс «Фрумушика-Нова» є привабливим місцем для святкування днів народжень, весіль, ювілеїв, корпо-

ративних зустрічей. Тут є можливість провести заходи в конференц-залі на 150 осіб або в кафе-барі «Корчма» на 100 осіб. На території комплексу також облаштовано міні-гольф для дітей та дорослих.

З Одеси до комплексу «Фрумушика-Нова» упродовж року здійснюють автобусні одноденні тури під назвою «Перлина Бессарабії». Програма подібних турів передбачає і огляд цікавих об'єктів, і сніданок та обід із традиційними бессарабськими стравами, зокрема молдавською плациндою, відвідування винного погребу із дегустацією вин із місцевих сортів винограду, зокрема брендового сухого білого вина «Цитрон».

Восени у «Фрумушика-Нова» проходять винні фестивалі, метою яких є популяризація вин з місцевих виноробень, підвищення винної культури і ознайомлення з особливостями національної кухні Української Бессарабії. Наприклад, 12 жовтня 2019 р. тут проходив третій винний фестиваль «Wine Fest Frumushika-Nova», на якому були представлені сухі червоні та білі вина, виготовлені за рецептами сім'ї Паларієвих.

13 грудня 2019 р. Одеська облдержадміністрація обговорила проект Стратегії розвитку регіону на 2021–2027 рр. Цей проект включає в себе п'ять стратегічних пріоритетів Одеського регіону, в тому числі глобалізацію туристичного середовища. При цьому особлива увага приділена перспективам розвитку сільського зеленого туризму. Завдання на найближчу перспективу полягає в тому, щоб створити у регіоні нові туристичні осередки, об'єднавши Тарутинський, Арцизький, Саратський та інші райони Бессарабії у спільному великому проекті [3].

Враховуючи зацікавленість та синхронізацію зусиль державних та недержавних і громадських органів є надія, що сільський зелений туризм в Одеському регіоні буде успішним локомотивом розвитку територій та сільських громад.

Список використаних джерел

1. Заєць М. А. Стратегічні напрямки розвитку туристичного бізнесу в Одеському регіоні / М. А. Заєць, О. М. Борідько // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – 2018. – Т. 17. – Вип. 1. – С. 53–70.

2. Центр этнографического, сельского зеленого туризма и семейного отдыха «Фрумушика-Нова [Електронний ресурс] : офіц. сайт. – Режим доступу: <https://frumushika.com/>. – Назва з екрана.
3. Одеська облдержадміністрація обговорила майбутній проєкт Стратегії розвитку регіону на 2021–2027 роки [Електронний ресурс] : офіц. сайт. – Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/news/odeska-oblasna-derzavna-administracia-obgovorila> (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ОДЕЩИНІ

Екологічний туризм, основною ідеєю якого є гармонізація стосунків людини з навколишнім природним середовищем, турбота про збереження довкілля, що використовується в туристичних цілях та підвищення екологічної свідомості суспільства, є популярним і перспективним.

Україна має великий потенціал для розвитку екотуризму. Площа рекреаційних територій в Україні становить 12,8 % території країни і розподіляється відповідно до природних особливостей регіонів: Карпатський, Придністровський, Донецько-Приазовський, Поліський, Причорноморський, Кримський. Головними засадами розвитку екологічного туризму в Україні є 6 737 спеціально відведених територій та об'єктів природного заповідного фонду, їх загальна площа перевищує 2,8 млн га, що становить понад 3,9 % всієї площі держави. В Україні нараховується 39 заповідників та природних і національних парків, розташованих на площі 559,2 тис. га, і з них: біосферні – 4 (137,2 тис. га); природні заповідники – 17 (160,1 тис. га); 45 регіональних ландшафтних парків; 3 078 пам'яток природи, 2 729 заказників, 616 ботанічних, зоологічних садів, дендропарків, та парків пам'яток садово-паркового мистецтва, 793 заповідних урочища [1].

Стратегія розвитку екологічного туризму повинна стати основною для планування, розвитку, менеджменту і маркетингу екологічного туризму в Одеській обл. Вона повинна враховувати екологічні та економічні фактори, привабливість території для підприємств туристичного бізнесу за умови збереження довкілля і економічної доцільності. Така стратегія дає можливість при доповненні державних програм розвитку, надавати робочі місця, а також сприяти розвитку малого і середнього бізнесу [2].

Водночас, слід враховувати, що екологічний туризм неможливий без охорони природних ресурсів, тому саме остання приваблює відпочиваючих. Охорону природних і культурних об'єктів, що виступають базою для розвитку екологічного туризму в Одеській обл., необхідно проводити за допомогою досліджень, планування, моніторингу і контролю. Для цього Кілійською районною державною адміністрацією був прийнятий Проект програма соціально-економічного та культурного розвитку Кілійського району на 2019 р., метою якого було забезпечення стабільної роботи економіки району, підвищення її конкурентоспроможності, вирішення проблем соціально-економічного розвитку та недопущення зниження рівня життя мешканців району [3]. В проекті приведено конкретні пропозиції щодо розвитку дестинації:

- забезпечення ефективного використання залучених до місцевих бюджетів інвестиційних ресурсів на проведення енергозберігаючих заходів, розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури району;
- здійснення заходів з метою підвищення інвестиційного іміджу району;
- формування портфелю інвестиційних пропозицій району;
- залучення коштів міжнародних фінансових організацій в інвестиційні проекти з розвитку району;
- реалізація інвестиційних проектів (виокремимо лише проекти які стосуються лише м. Вилкове): Реконструкція водопровідних очисних споруд м. Вилкове; поточний середній ремонт автомобільної дороги загального користування державного значення Ізмаїл-Кілія-Вилкове; створення сучасного еко-інформаційно-туристичного центру-музею Дельти Дунаю «Danube eco-point» в м. Вилкове; будівництво спортивного майданчика із штучним покриттям на території комунального закладу «Вилківської дитячо-юнацької спортивної школи»;
- забезпечення проведення концертних програм та народних обрядових свят на території турбаз «Пелікан-Тур», «Вилкове-Тур» та на базах відпочинку в рекреаційній зоні с. Примор-

ське. Якщо Кілійська районна адміністрація втілить всі пункти Проекту до початку 2020 р., то вона в значній частині зможе збільшити потік туристів уже наступного року.

Також ми можемо запропонувати ряд пропозицій для покращення відпочинку для адміністрації, для того аби збільшити кількість відпочиваючих до м. Вилкове:

- 1) придбати нові катери та човни, для екскурсійного обслуговування (так як зараз екскурсії проводяться на човнах місцевих жителів);
- 2) створити різні фестивалі, конкурси та квести, для того щоб привабити туристів різної вікової категорії;
- 3) розвивати галузь готельного та ресторанного господарства, так як наразі їх досить мала кількість;
- 4) рекламувати дану DESTИНАЦІЮ в Україні та світі;
- 5) впроваджувати очистку води в каналах.

Список використаних джерел

1. Савіцька О. П. Екотуризм як важлива складова стратегії сталого розвитку України / О. П. Савіцька, Н. В. Савіцька, Л. В. Погребняк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 15. – С. 122–128.
2. Мозгальова В. М. Стратегія розвитку екотуризму в Одеській області / В. М. Мозгальова, В. Д. Олійник // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – № 38. – С. 125–129.
3. Проект програма соціально-економічного та культурного розвитку Кілійського району на 2019 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiliya-rda.odessa.gov.ua/gromadska-rada/kiliya-gromadska-rada/proekt-programa-socalno-ekonomchnogo-ta-kulturnogo-rozvitku-kljskogo-rajonu-na-2019-rk/> (дата звернення: 10.10.2019). – Назва з екрана.

СУЧАСНИЙ СТАН РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

В сучасних економічних умовах одним з найприбутковіших та найперспективніших видів діяльності є туризм. Він охоплює сукупність організованих та спланованих заходів, прогулянок, екскурсій, походів, подорожей, що здійснюються з метою отримання географічних знань, активного і пізнавального відпочинку, підвищення рівня фізичного стану. Широке різноманіття видів туризму дозволяє його розвивати на будь-якій території. Рівень забезпечення історико-культурними пам'ятками, природними ресурсами, розвиток туристичної інфраструктури формують туристичний потенціал на регіональному, державному чи міжнародному рівні. Сукупність цих елементів сформували рекреаційно-туристичний потенціал Закарпатського регіону.

Закарпаття є областю Карпатського регіону, де стан і перспективи туристично-рекреаційної індустрії були і залишаються одними з найкращих в Україні. Її природно-ресурсний потенціал у поєднанні з вигідним географічним положенням в центрі Європи та існуючий багаторічний досвід і напрацювання у сфері рекреації є достатньо вагомою передумовою пріоритетного розвитку системи туризму, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку, орієнтованих як на внутрішнього споживача, так і на обслуговування іноземного контингенту.

Туристична привабливість Закарпаття включає: геополітичне розташування, наявні туристично-рекреаційні ресурси, що дає можливість для розвитку різних видів туризму: лікувального, рекреаційного, спортивного, пізнавального, релігійного і тим самим привабити туристів, як місцевих, так і закордонних, які шукають нові місця для оздоровлення та відпочинку [1].

Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття розглядається через можливість ефективного використання наступної сукупності ресурсів та напрямів:

- бальнеологічні ресурси (мінеральні води, лікувальні грязі, озокерит);
- лісові ресурси (міські ліси, лісопарки, ліси зелених зон);

- водні рекреаційні ресурси (ріки, озера, ставки, водосховища, водоспади);
- спелеоресурси (печери);
- природно-заповідні території та об'єкти;
- пам'ятки історії та культури, архітектури (монастирі, замки тощо);
- санаторно-курортні комплекси .
- зимові види туризму та спорту (гірськолижний слалом, сноуборд);
- сільський зелений туризм [2].

В межах Закарпаття виділяють чотири рекреаційні регіони, які відрізняються за спеціалізацією рекреаційного обслуговування, структурою рекреаційних ресурсів і напрямками їх використання. Це Північний, Західний, Центральнo-Східний та Південно-східний регіони. У Північному та Центральнo-східному рекреаційних регіонах розташовані унікальні сакаральні пам'ятки XVII–XVIII ст. Центральнo-Східний регіон також характеризується поширенням родовищ мінеральних вод. В цьому регіоні знаходиться найбільша кількість бальнеологічних курортів. В Західному регіоні області збереглися археологічні пам'ятки (кургани та городища VI–IV ст. до н. е.) та старовинні замки (XIV–XIX ст.). Особливістю Південно-Східного регіону є наявність атрактивних спелеоресурсів. Загалом в усіх регіонах області розташовані унікальні природно-заповідні об'єкти. Такі наприклад, як Синевирське озеро, Долина нарцисів, Карпатський біосферний заповідник, Ужанський національний природний парк [4].

Для розвитку туризму на Закарпатті велике значення мають пам'ятки історії, архітектури та культури. На Закарпатті, на порівняно невеликій площі, сконцентрована значна кількість пам'яток історії, архітектури та культури. В регіоні добре збереглися місцеві звичаї та обряди, оригінальний фольклор, художні промисли, що також підвищує туристичний інтерес і виступає значним рекреаційним ресурсом. На облік взято понад 700 пам'яток історії та культури, в тому числі понад 100 пам'яток архітектури. Пам'ятки архітектури охоплюють період в понад 1 000 років і репрезентують всі основні стилі європейської

архітектури. На Закарпатті збереглися 13 середньовічних замків, з них три замки Ужгородський, Мукачівський та Чинадівський за своїм станом є придатними для проведення екскурсій. Інші замки в гіршому стані, але також можуть бути використані для туристично-екскурсійного обслуговування відвідувачів [3].

Закарпатська обл. володіє унікальними рекреаційно-туристичними ресурсами: гірські ландшафти, унікальні лісові комплекси, карстові печери та підземні ходи, єдині в Україні соляні шахти, у яких проводиться спелеотерапія і бальнео-грязелікування з використанням розсолу та пелоїдів озер, джерела мінеральних та термальних вод. Середньовічні архітектурні пам'ятки оборонного характеру, сакральні пам'ятки, об'єкти, пов'язані з народними промислами – вишиванням, ткацтвом, гончарством, лозоплетінням, різьбленням по дереву збільшують туристичну привабливість регіону. В регіоні інтенсивно розвивається сільський зелений туризм, зростає мережа приватних садиб, власники яких пропонують цікаві програми відпочинку для своїх гостей. Все це дає підстави розглядати Закарпатську обл. як одну з найбільш перспективних для розвитку туристичної діяльності, зокрема рекреаційного туризму.

Список використаних джерел

1. Волошин І. Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття / І. Волошин, К. Ненько, Р. Щурокова // Наукові записки. – № 1. – 2015. – С. 124–131.
2. Молнар О. С. Оцінка наявного туристично-рекреаційного потенціалу рекреаційних зон Закарпаття [Електронний ресурс] / О. С. Молнар, О. І. Марченко. – Режим доступу: http://www.berehovo-tour.info/index.php?option=com_content&view=article&id=229:2009-01-31-09-00-00&Itemid=123 (дата звернення: 01.11.2019). – Назва з екрана.
3. Про Закарпаття [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zaktour.gov.ua/about/> (дата звернення: 11.11.2019). – Назва з екрана.
4. Січка І. І. Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття та проблеми інвестиційного забезпечення регіону / І. І. Січка // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – Вип. 2 (34). – 2011. – С. 47–53. – Назва з екрана.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У сучасних умовах, пізнавальний туризм відіграє важливу роль у формуванні туристичних потоків та популяризації туристичного напрямку. Поєднання відпочинку разом з пізнанням історії та культури – одне із завдань, що він повною мірою здатен вирішувати. Розвиток пізнавального туризму сприяє створенню робочих місць, активізує підприємницьку діяльність, дасть змогу забезпечити надходження до бюджетів різних рівнів. Важливою особливістю цієї туристичної галузі є також те, що вона має мультиплікативний вплив на економіку – витрати туристів підвищують доходи не лише туристичних фірм, а й транспортних компаній, підприємств сфери торгівлі, зв'язку, закладів сфер дозвілля. Тож, туристичний потенціал Львівської обл. є одним із шляхів покращення економічного стану як регіону, так і держави загалом. Взявши до уваги складне історичне минуле та багатовікове співіснування багатьох народів і релігій, Львівщина володіє значним культурним та туристичним потенціалом.

Туристичною діяльністю Львівщини опікується Управління туризму та курортів Львівської ОДА, завданнями якого є здійснення заходів щодо організації і розвитку сфери туризму, популяризація регіону на території України та за її межами.

Львівщина традиційно була областю, де перспективи культурно-пізнавального туризму були і залишаються одними з найкращих в Україні. Варто також зазначити, що область входить до п'ятірки найбільш привабливих та популярних туристичних регіонів України. На території Львівщини понад 4 000 пам'яток історії та культури, значна частина яких (понад 2 000) зосереджена у Львові – місті світової культурної спадщини ЮНЕСКО, а також у містах Жовкві, Белзі, Бібрці, Золочеві, Жидачеві, Самборі, Дрогобичі [1].

Попри всі позитивні фактори, які сприяють розвитку туристичної галузі існують і негативні, впливу яких потрібно позбутись. До прикладу, такі як нерівномірне використання туристичних можливостей в районах області. Зокрема, найвищий рівень використання туристичного потенціалу спостерігається у м. Львові та м. Трускавці. Ефективне використання туристичних можливостей іншими регіонами сприяло б створенню додаткових робочих місць, забезпечувало б доходи до місцевих бюджетів. Також, туристична інфраструктура не відповідає світовим стандартам. Серйозною перешкодою для розвитку туризму на Львівщині є незадовільний стан доріг та під'їздів до об'єктів туристичної та курортної відвідуваності, недостатнє використання транспортних можливостей для перевезення туристичних потоків, неналежна якість пасажирських перевезень. Заклади тимчасового розміщення на Львівщині не відповідають світовим стандартам. Дуже впливовим чинником, також, є брак фінансування сфери туризму. Ремонт доріг, покращення туристичної інфраструктури, стану історико-архітектурної спадщини потребують залучення значних фінансових ресурсів. Коштів місцевих бюджетів недостатньо для цих цілей, а вітчизняні та іноземні інвестори через тривалий термін окупності, несприятливий інвестиційний клімат в країні також не поспішають вкладати кошти у туристичну сферу [2].

Проте, об'єктивно оцінюючи туристичні можливості Львівщини, можна зробити висновок, що область має передумови для перспективного розвитку пізнавального туризму, не зважаючи на ряд факторів, які перешкоджають ефективному розвитку цього виду діяльності на сучасному етапі. Необхідною умовою для подальшого зростання туристичних потоків, а особливо зростання частки іноземних туристів, є покращення туристичної інфраструктури. Активізація туристичної діяльності у малих містах та районах області, залучення інвестицій в розбудову туристичної галузі, активна промоція Львівщини як туристичного регіону, створення якісного туристичного продукту дозволять забезпечити ефективне використання туристичного потенціалу регіону і підвищити його конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Рекреаційний потенціал Львівщини. Статистичний збірник / Відповідальна за випуск Н. І. Бонк. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2011. – 96 с.
2. Туристична галузь Львівщини [Електронний ресурс] – Режим доступу:
https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Туристична_галузь_Львівщини (дата звернення: 01.11.2019). – Назва з екрана.

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ

В процесі формування ринкового середовища в Україні значне місце припадає на реформування туристичної галузі. Її основою є туристична інфраструктура. Івано-Франківська обл. має значний туристично-рекреаційний потенціал. Підвищення ефективності використання туристичної інфраструктури можливе за рахунок реконструкції старих закладів та будівництва нових. Все це відбувається з використанням сучасних методів менеджменту та маркетингу на основі існуючих можливостей, які можуть дати значні економічні й соціальні результати для розвитку туризму на Івано-Франківщині.

Завдяки своєму розташуванню Івано-Франківська обл. має надзвичайно високий рекреаційно-туристичний потенціал, що надає області значні можливості для розвитку туризму. Цьому сприяють як і різноманітність природних факторів, так і наявність численних пам'яток історії та культури.

До визначних природних рекреаційних фондів Івано-Франківщини можна віднести Карпатський гірський масив, численні заповідники та заказники, серед яких особливо виділяються Національний природний парк «Гуцульщина», Княздвірський тисовий заповідник, природні комплекси Чорногори та Горгани, які входять до складу Карпатського національного природного парку, ботанічний заказник «Скит Манявський», однією з найвідоміших серед туристів пам'яток природи є «Скелі Довбуша».

На території Івано-Франківської обл. розташована велика кількість історико-культурних пам'яток, серед яких чисельні замки, культові споруди, історія яких датується XII ст., численні музеї. До найбільш значимих пам'яток можна віднести – церкву Св. Пантелеймона, Костел кармелітів у Більшівцях, Успенський Собор, церкву Різдва Христового та інші архітектурні пам'ятки.

Досліджено забезпеченість Івано-Франківської обл. закладами туристичної інфраструктури: санаторно-курортні та оздоров-

чі заклади розміщення, готельні заклади розміщення, а також кількість розважальних закладів культури та мистецтва.

Найбільша забезпеченість Івано-Франківської обл. санаторно-курортними та оздоровчими закладами спостерігається в м. Яремче. Причиною цього є те, що місто Яремче має значні туристично-рекреаційні ресурси, які слугують передумовою ефективного розвитку туристичної інфраструктури в даному регіоні. Також є райони, в яких відсутні заклади даного типу, а саме Городенківський, Калуський, Снятинський, Тлумацький райони.

До закладів розміщення туристів належать готелі, мотелі, кемпінги, туристичні бази, пансіонати, ротелі, флотелі, бунгало – вони слугують основними компонентами готельної інфраструктури. В Івано-Франківській області найбільша кількість готельних закладів розміщення знаходиться в м. Івано-Франківськ. За даними дослідження не всі райони області забезпечені даними закладами розміщення.

На основі кількості закладів туристичної інфраструктури визначено сумарний рейтинг забезпеченості Івано-Франківської області закладами туристичної інфраструктури по кожному регіону. В першу трійку лідерів увійшли: Коломийський, Галицький, Рогатинський райони. Це пояснюється значним туристично-рекреаційним потенціалом даних районів. Після них ідуть такі райони, як: Косівський, Снятинський, Калуський, Тлумацький.

До третьої категорії увійшли: Тисменицький, Городенківський, Долинський, Рожнятівський. До четвертої: Верховинський, Надвірнянський, Богородчанський райони та м. Яремче. До п'ятої категорії увійшли райони, які в нашому рейтингу займають від 16 по 19 місце, а саме: м. Івано-Франківськ, м. Болехів, м. Калущ, м. Коломия.

Існує низка істотних проблем та перешкод для ефективного розвитку туризму в Івано-Франківській обл., вирішення яких в свою чергу сприятиме розвитку туристичної інфраструктури регіону, зміцненню її економіки та привабливості як зі сторони вітчизняних, так і іноземних громадян.

Стабільний розвиток туризму передбачає, перш за все, розбудову матеріально-технічної бази, забезпечення якості обслуговування відповідно до міжнародних стандартів.

Для подальшого розвитку туризму та перетворення Івано-Франківської обл. на значний туристичний регіон необхідно виконати ряд умов: рівень сервісу одне з головних завдань у цьому напрямку; розвинути і покращити туристичну інфраструктуру; розвивати і розширювати сільський, зелений, екотуризм спиратися на заохочення приватної власності; відродити туристичні дитячі табори та кемпінги, мотелі для сімейного відпочинку; збереження та реставрація пам'яток історії; розширення і покращення дорожньої мережі – розгалужена транспортна мережа сприятиме розширенню рекреаційно-туристичної сфери в регіоні.

Розвиток туристично-рекреаційної галузі Івано-Франківщини за останні роки характеризується позитивною та сталою динамікою, внаслідок чого туристично-рекреаційна галузь відіграє дедалі вагомішу роль в соціально-економічному розвитку області.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт міста Івано-Франківськ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvk.if.ua/wmz#>. – Назва з екрана.
2. Сайт Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.if.ua> (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.
3. Головне управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Туристично-рекреаційна галузь проголошена стратегічним напрямом розвитку економіки Карпатського регіону та є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до місцевих бюджетів. Виникає нагальна необхідність у дослідженні основних переваг розвитку туристичної діяльності в цьому регіоні.

Туризм як галузь економіки, сприяє підвищенню зайнятості населення регіону, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, збереженню екологічної рівноваги. Розвиток туризму поліпшує інвестиційне середовище Карпатського регіону, стає джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, сприяє розвитку галузей економіки, пов'язаних із туризмом. Як сфера економічної діяльності, туризм, з одного боку, визначається попитом і споживанням з боку відвідувачів, а з іншого – він належить до товарів і послуг, які виробляються з метою задоволення цього попиту. Таким чином, туризм охоплює широкий діапазон видів діяльності, у тому числі міжнародний і внутрішній транспорт, заклади розміщення, ресторанне господарство, дозвілля і розваги, послуги туроператорів і турагентів та інші.

Розвиток туризму в Карпатському регіоні зумовив необхідність дослідження сильних та слабких сторін – характеристику конкурентних переваг регіону.

До сильних переваг варто віднести:

- потужний рекреаційний і туристичний потенціал;
- вигідне розташування туристичного регіону;
- національно-етнографічні особливості регіону;
- можливість розвитку спортивно-оздоровчого, культурно-пізнавального, ностальгічного, релігійного та інших видів туризму;
- наявність гірськолижних курортів;

- розвинуту мережу культурних закладів;
- наявність багатонаціональних унікальних пам'яток історико-культурної спадщини.

Переваги туризму Карпатського регіону, які потребують стабільного розвитку й інвестицій :

- рівень розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури;
- рівень якості туристичних продуктів для різних цільових груп туристів;
- нестача об'єктів готельного господарства відповідно до світових стандартів;
- невідповідність якості послуг у сфері обслуговування рівню міжнародних стандартів;
- недостатнє транспортне сполучення;
- екологічний стан Карпатського масиву.

Подолання слабких переваг в поєднанні з потенційними зовнішніми можливостями сприятиме значному розвитку туристичної діяльності в Карпатському регіоні та стимулюватиме пов'язані галузі економіки країни.

Перспективні зовнішні можливості:

- створення при консульствах України за кордоном державних туристичних офісів;
- реалізація регіональної програми розвитку пізнавального туризму на основі багатства ресурсів;
- перспективні низькозатратні можливості створення робочих місць в туризмі;
- розвиток окремих напрямків туристично-рекреаційної сфери (гірськолижний, сільський, пізнавальний тощо).

Пізнавальний туризм – це саме той сектор економіки, котрий в Карпатському регіоні України заслуговує найбільшої уваги серед інших регіонів. Даний сектор характеризується значними відмінностями серед інших регіонів України у турпродуктному наповненні. Для цілей пізнавального туризму ресурси Українських Карпат можна поділити на дві великі групи:

- 1) природні ресурси;
- 2) історико-етнокультурні ресурси.

Природні ресурси – це навколишнє середовище з мережею сільських поселень, наявними природними об'єктами (гідрологічні, геоморфологічні, геоботанічні об'єкти. Історико-етнокультурні ресурси – це об'єкти та явища матеріальної і духовної культури життєдіяльності етносу на території його історичного розвитку. До цього виду ресурсів належать пам'ятки історії (фортеці, вали), матеріальної етнокультури (традиційне бойківське, гуцульське житло, млини, колиби, продукція народних ремесел (ліжники, кераміка, різьба по дереву, вироби з лози), сакральної архітектури (монастирі, церкви, каплиці, старожитні пам'ятні хрести), духовної етнокультури (побутові та культові обряди й народні традиції).

Природно-ресурсний потенціал Українських Карпат вирізняється своєю унікальністю та привабливістю стосовно впровадження туристичного продукту пізнавального туризму на ринок. Про це свідчить багатство території лісами, унікальною флорою та фауною, що дає можливості для створення природоохоронних територій, котрі і є потенційними осередками функціонування пізнавального туризму.

Таким чином, виходячи з переваг Карпатського регіону пріоритетним напрямком регіону, є освоєння його туристичного потенціалу, а саме розвиток рекреаційного, гірськолижного, пізнавального, екологічного та екстремального туризму.

Список використаних джерел

1. Вачевський М. В. Розвиток рекреаційної сфери в Карпатському регіоні / М. В. Вачевський, О. М. Свінцов, В. Ф. Кузнецов // Український бальнеологічний журнал. – 2001. – № 1. – С. 99–104.
2. Кифяк В. Ф. Організація туризму : навч. посіб. / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2008. – 344 с.
3. Кравців В. С. Рекреаційна політика Карпатського регіону / В. С. Кравців, В. К. Євдокименко, М. М. Габрель. – Чернівці : Прут, 1995. – 68 с.
4. Кравців В. Концептуальні основи перспективного розвитку рекреаційної індустрії в Карпатах / В. Кравців, П. Жук // Економіка України. – 1993. – № 12. – С. 57–62.

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ

Вивчення ефективності функціонування будь-якого господарського об'єкту базується на врахуванні безмежності потреб та обмеженості ресурсів для їх задоволення. Це протиріччя є спонукальним мотивом для пошуку шляхів забезпечення максимально можливої кількості потреб при використанні мінімально можливої кількості ресурсів. Результатом вивчення економічної ефективності під різними кутами зору є ціла низка теоретико-методичних розробок її оцінки, які, проте, мають єдину методологічну основу трактування економічної ефективності як співвідношення одержаного результату продуктивного використання факторів виробництва та їхніх витрат.

Проте, з появою нових чинників розвитку сфери відпочинку, залученням у рекреаційне користування нових ресурсів і територій, зміною парадигм розвитку як суспільства взагалі, так і економіки та її галузей зокрема, (зміною форм власності на підприємства рекреаційного, готельного, ресторанного господарств, відмовою від утримування санаторно-курортних та інших рекреаційних закладів) виникає потреба щоразу звертатись до проблеми оцінки економічної ефективності, перегляду її критеріїв та складових, що стосуються як результатів, так і витрат, застосування нових методів оцінки і вимірювання економічної ефективності.

Однією із складових загальної економічної ефективності рекреаційного господарства є ефективність його територіальної організації – ступінь використання (врахування) ресурсних, інфраструктурних, економічних, соціальних, екологічних та управлінських переваг (особливостей) території для створення певного оптимального об'єму рекреаційних послуг та товарів рекреаційного призначення шляхом мінімально можливих витрат ресурсів (природних, трудових, фінансово-економічних та ін.).

Отже, проаналізувавши сучасні методичні підходи до оцінювання рекреаційно-туристичного потенціалу території можна сказати, що слід враховувати всі фактори безмежності потреб і обмеженості ресурсів для їх задоволення для повного раціонального аналізу.

Список використаних джерел

1. Кравченко Н. О. Рекреаційне господарство Полісся: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Н. О. Кравченко. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/kravchenko1-4.htm. – Назва з екрана.
2. Статистичний щорічник України за 2017 рік / Державна служба статистики України / за ред. І. Є. Вернера ; відп. за вип. О. А. Вишневська. – Київ, 2018. – 541 с.

*Одновол Є. С., студентка гр. ТМ-61
Самболя Д. В., студентка гр. ТМ ПВ-61
Науковий керівник – Карпенко Ю. В., к. е. н.*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сфера туризму є однією з найбільш прибуткових для переважної більшості країн світу, що безпосередньо впливає на розвиток і стимулює розвиток практично всіх галузей економіки і Україна не є винятком у цьому процесі. Тому, ефективне управління розвитком внутрішнього ринку туристичних послуг неможливе без виявлення та аналізу чинників, що впливають на його рівень розвитку, і визначення обставин, які слід враховувати в процесі розробки та впровадження заходів щодо покращення економічних ефективностей даної сфери. туризму. Основу розвитку ринку туризму в будь-якій країні формують туристичні підприємства, метою яких є активізація споживачів, а суть їх діяльності полягає у створенні комплексного туристичного продукту.

Як свідчать статистичні показники кількості суб'єктів туристичної діяльності України за регіонами [1–3] не зважаючи на соціально-економічну кризу слід відзначити стійку тенденцію до зростання загальної кількості суб'єктів туристичної діяльності України у 2016 р., 2017 р. – 3 506 од., 3 469 од. відповідно, порівняно із 3 182 од. у 2015 р., що також можливо обумовлено неврахуванням статистичної інформації з АР Крим, м. Севастополь, а також певних районів Донецької і Луганської областей.

Щодо окремих регіонів, то тут тенденції зміни кількості суб'єктів туристичної діяльності різні. Які ж регіони є лідерами за кількістю суб'єктів туристичної діяльності у 2017 р.? На першому місці знаходиться м. Київ з 923 од., однак місто має стійку тенденцію до зменшення порівняно з 1 207 од. у 2014 р., різкого падіння на 319 од. у 2015 р. На другому місці за даними 2017 р. – Дніпропетровська обл. з 325 од., яка має стійку тенденцію до зростання після кризового 2015 р. і відновлення до рівня 2014 р. Третє місце стабільно займає Львівська обл., яка

незважаючи на різні соціально-економічні та політичні обставини демонструє стабільне зростання з 235 суб'єктів у 2014 р. до 282 суб'єктів у 2017 р. Четверте місце з майже однаковими показниками 2017 р. розподіляють Одеська обл. (246 од.) та Харківська обл. (263 од.), однак в даному випадку спостерігається різна динаміка. Так, у Харківській обл. на протязі досліджуваного періоду ситуація має стабільний характер, Одеська обл. показує стабільне зростання у 2016–2017 рр. порівняно з 2015 р., що пов'язано з розвитком туристично-рекреаційного комплексу Одеської обл. та переорієнтацією частини внутрішніх туристичних потоків з анексованої АР Крим на курорти Греції, Болгарії, Туреччини, країн Азії й Африки. На п'ятому місці знаходиться Запорізька обл. із 160 суб'єктами туристичної діяльності у 2017 р.

При дослідженні кон'юнктури туристичного ринку переважна більшість науковців акцентують на тому, що ринок має свої якісні (попит, пропозиція, ціна на послуги тощо) та кількісні (розмір ринку, ємність ринку, частка ринку, насиченість ринку і його структура тощо) характеристики. Процедура їх оцінки є складною, зважаючи на необхідність врахування технологічних особливостей туристичної сфери, а тому єдиної універсально методики на даний момент не має.

Ємність регіонального туристичного ринку (у грошовому вимірі) – це кількість послуг фактично наданих протягом року усім туристам (в тому числі іноземним громадянам) у певному регіоні. При цьому показник ємності ринку можна визначити за доходами від надання туристичних послуг усіма суб'єктами туристичного ринку за певний період часу.

Показники доходів від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизного податку й аналогічних обов'язкових платежів) суб'єктів туристичної діяльності України за регіонами свідчать, що у 2017 р. доход від надання туристичних послуг суб'єктів туристичної діяльності України збільшився майже у 3,3 рази у порівнянні з 2015 р., попри те, що у 2017 р. не бралися до уваги доходи від надання туристичних послуг суб'єктів туристичної діяльності в АР Крим і м. Севастополь. Щодо окремих регіонів,

то ситуація різна, проте в основному відповідає загальній тенденції по країні. Відзначимо суттєве зростання доходів у 2017 р. до 2015 р. у м. Київ (3,3 рази) та Київській обл. (у 2,3 рази), Закарпатській обл. (у 2 рази), Львівській обл. (у 2,1 рази), Вінницькій обл. (на 81 %), Волинській обл. (у 2 рази), Запорізькій обл. (на 77 %), Полтавська обл. (на 85 %), Харківська обл. (на 77 %) Чернівецька обл. (у 2,4 рази). На цьому позитивному тлі не зовсім зрозумілою виглядає ситуація в Одеській обл., де доход від надання туристичних послуг у 2017 р. скоротилися порівняно з 2015 р. на 13 % та 2016 р. на 30 % відповідно.

Показники кількості туристів обслугованих туроператорами та туристичними агентами (юридичні особи та фізичні особи-підприємці) за регіонами у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що простежується тенденція до зменшення кількості обслугованих туристів в межах території України як в цілому в країні, так і за всіма регіонами. Так, в Україні у 2017 р. по відношенню до 2016 р. спостерігається зменшення на 9,4 %, після зростання на 19,0 % у 2017 р. порівняно з 2015 р. Серед регіонів, як виняток, можна відзначити лише м. Київ., в якому у 2017 р. по відношенню до 2015 р. наявне збільшення кількості обслугованих туристів на 31,3 %, а по відношенню до 2016 р. – на 7,1 %. У всіх решти регіонах відзначаємо суттєве зменшення кількості обслугованих туристів, зокрема, в Вінницькій обл. у 2017 р. у відношенні до 2016 р. на 55,5 %, Волинській обл. – 71,7 %, Житомирській обл. – 69,9 %, Кіровоградській обл. – 72,8 %, Львівській обл. – 32,6 %, Одеській обл. – 18,4 %, Полтавській обл. – 75,6 %, Херсонській обл. – 70,9 %, Черкаській обл. – 67,4 %, Чернігівській обл. – 58,9 %.

Показники вартості реалізованих туроператорами туристичних путівок за регіонами у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що у 2016 рр. порівняно з 2015 р. спостерігалось різке збільшення на 91,2 % вартості реалізованих туроператорами туристичних путівок в Україні, а вже у 2017 р. у порівнянні з 2016 р. відбулося зменшення на 7,7 %. В окремих регіонах спостерігається збільшення вартості реалізованих туроператорами туристичних путі-

вок, так у 2017 р. у порівнянні з 2016 р. у Київській обл. – у 2,5 рази, Черкаській обл. – 71,1 %, Чернігівській обл. – 67,4 %, Тернопільській обл. – 45,2 %, Львівській обл. – 59,0 %, Рівненській обл. – 25,9 %, Вінницькій обл. на 24,3 %, Херсонській обл. – 23,2 %, Миколаївській обл. – 21,3 %, Дніпропетровській обл. – 18,1 %, Закарпатській обл. – 16,4 %, Івано-Франківській обл. – 8,8 %. Водночас, в 2017 р. у порівнянні з 2016 р. спостерігалось зменшення вартості реалізованих туроператорами туристичних путівок у Чернівецькій обл. на 66,2 %, Волинській обл. – 49,2 %, Одеській обл. – 46,1 %, Запорізькій обл. – 42,5 %, Житомирській обл. – 20,5 %.

Показники вартості реалізованих туристичними агентами (юридичними особами) туристичних путівок за регіонами у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що у 2016 рр. порівняно з 2015 р. спостерігалось різке зменшення на 28,6 % кількості реалізованих туристичними агентами туристичних путівок в Україні та у 2017 р. у порівнянні з 2016 р. ця тенденція продовжує зберігатися. Щодо окремих регіонів, то відзначимо збільшення вартості реалізованих туроператорами туристичних путівок в 2017 р. у порівнянні з 2016 р. у 2,0 рази, Івано-Франківській обл. – у 2,1 рази, Київській обл. – 68,8 %, Луганській обл. – 91,1 %, Одеській обл. – 52,6 %, Рівненській обл. – 57,2 %, Сумській обл. – 39,5 %, Херсонській обл. – 49,9 %, Чернівецькій обл. – 52,1 %, Чернігівській обл. – 30,1 %. Водночас, в 2017 р. у порівнянні з 2016 р. спостерігалось зменшення вартості реалізованих туристичними агентами путівок у м. Київ на 22,8 % та у Кіровоградській обл. на 8,1 %.

Показники витрат суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту за регіонами у 2015–2017 рр. [1–3] свідчать, що витрати суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту в Україні, зростали протягом 2014–2017 рр. (на 32,4 % у 2016 р. в порівнянні з 2015 р. і на 60,1 % у 2017 р. в порівнянні з 2016 р.). В окремих регіонах тенденція зміни витрат суб'єктів туристичної діяльності на

послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту, протягом 2014–2017 рр. не така однозначна. Так, уже в 2017 р. у порівнянні з 2016 р. такі витрати зменшились у Запорізькій обл. на 57,4 %, Миколаївській обл. – 34,4 %, Волинській обл. – 29,7 %, Чернівецькій обл. – 29,6 %, Дніпропетровській обл. – 24,3 %, Івано-Франківській обл. – 15,6 %, Вінницькій обл. – 7,4 %. Водночас у 2017 р. в порівнянні з 2016 р. відзначаємо збільшення витрат суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві туристичного продукту, у м. Київ на 62,1 %, Київській обл. – у 7,4 рази, Львівській обл. – 98,2 %, Закарпатській обл. – 90,0 %, Тернопільській обл. – у 2,0 рази Харківській обл. – 59,3 %.

Отже, охарактеризувавши стан та особливості розвитку суб'єктів ринку туристичних послуг в регіонах України, можна стверджувати наступне, що після анексії АР Крим та окупації частини Донецької та Луганської областей, протягом 2015–2017 рр. в Україні спостерігається поступове відновлення туристичної діяльності, а саме до рівня 2014 р. наблизилася кількість суб'єктів туристичної діяльності та отримані ними доходи від надання туристичних послуг.

Список використаних джерел

1. Туристична діяльність в Україні у 2015 році. Статистичний бюлетень / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2016. – 76 с.
2. Туристична діяльність в Україні у 2016 році. Статистичний бюлетень / Відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2017. – 76 с.
3. Туристична діяльність в Україні у 2017 році. Статистичний бюлетень / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – Київ : Державна служба статистики України, 2018. – 90 с.

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В ХМЕЛЬНИЦЬКІ ОБЛАСТІ

Розвиток туристичної галузі базується на використанні туристичних ресурсів як основи для формування туристичного продукту. Туристичними ресурсами вважається все, що можна використовувати в конкретному регіоні для організації туристичної діяльності та залучення туристів. У Законі України «Про туризм» туристичні ресурси – це сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних і соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста. Для ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу регіону слід насамперед здійснити комплексну оцінку всіх його складових. У науковій літературі сформувалося кілька підходів до класифікації туристичних ресурсів [1].

Хмельницька обл. асоціюється в туристичній сфері України як центр інноваційних видів туризму і є однією з найбільш потенційно привабливих у плані туризму. В області працюють 33 оздоровчі заклади майже на 4 тис. місць. Із них: 9 санаторіїв, 3 санаторії-профілакторії, 10 баз відпочинку, 11 оздоровчих таборів для дітей, 35 готелів на 2 тис. місць. На території області розташовано 120 заказників, 158 пам'яток природи, 35 пам'яток садово-паркового мистецтва, 17 заповідних урочищ, а також найбільший в Європі Національний природний парк «Подільські Товтри» [2]. На території Хмельницької обл. зосереджена значна кількість пам'яток природи, державних заказників, історико-культурних пам'ятників, добре розвинута транспортна мережа. Найбільш приваблює туристів – Національний природний парк «Подільські Товтри» площею 261 тис. га. Тут зберігається 60 видів рослин і 80 видів птахів, тварин і комах, що занесені до Червоної книги України. Флора парку становить одну третину від загального складу національних парків України, а фауна – одну п'яту частину фауни нашої країни. На території Національного природного парку «Подільські Товтри» розташована одна з

найкрасивіших карстових печер «Атлантида». Привертають увагу визначні об'єкти природи – «Кармелюкова гора», «Пановецька дача», «Манівецька дача», Михайлівський парк, Кам'янець-Подільський ботанічний сад. На півдні парку розташований один із популярніших об'єктів туристського показу – місто Кам'янець-Подільський, на базі якого створено Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець». Тут розміщено 168 пам'яток архітектури, у тому числі комплекс споруд фортеці [3]. Зазначимо, що кількість історико-культурних та архітектурних пам'яток в області, які входять до Державного реєстру, становить 3 362 одиниці, у тому числі Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець», державні історико-культурні заповідники «Межибіж» та «Самчики». На Хмельниччині розвідано 9 родовищ мінеральних лікувальних вод. На базі одного із найбільших за своїми запасами мінеральних лікувальних вод типу «Нафтуса» – Збручанського родовища заснований Державний курорт «Сатанів». Клінічні дослідження інститутів показали, що лікувальна ефективність Збручанської мінеральної води у 4-5 разів вища від Трускавецької «Нафтусі». Сьогодні на території області нараховується 76 агроосель. Найбільша їхня кількість розміщена в Кам'янець-Подільському, Новоушицькому, Чемеровецькому та Шепетівському районах. Одноразово агросадиби області можуть прийняти 929 осіб.

Сьогодні особливо зростає значення регіональної туристичної політики. Хмельниччина є одним із регіонів перспективного розвитку туризму в нашій країні. Це пояснюється вигідними особливостями її географічного розташування, сприятливим кліматом, багатством природно-ресурсного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу. Основними завданнями розвитку туризму на Хмельниччині є формування туристично-рекреаційного комплексу, який задовольняв би потреби населення в санаторно-курортному лікуванні, відпочинку і туризмі [4]. На національному рівні туризм розглядається як сфера діяльності, яка створює економічне підґрунтя для підтримки ділової активності через розвиток торгівлі, інших бізнесових сфер діяльності, що причетні до виготовлення туристич-

тичного продукту. Туризм сприяє розширенню та диверсифікації (територіальної та асортиментної) сфери прикладання праці, а також забезпечує залучення інвестицій та збільшення доходності місцевих бюджетів, виступає засобом підтримки конкурентоспроможності територій, що сприяє збереженню поселенської мережі. Зберігаються історична та культурна спадщина, підвищується імідж території за рахунок її інфраструктурного облаштування, поліпшується на цій основі рівень життя місцевого населення [5].

Отже, для підвищення ролі туризму необхідно посилити її маркетингову компоненту за допомогою таких заходів, як: визначення найпривабливіших туристично-рекреаційних пропозицій для туристів шляхом проведення маркетингового дослідження туристичного ринку; проведення регіональних ярмарок, конференцій, семінарів, презентацій, присвячених проблемам розвитку туристичного бізнесу; розробка нових туристичних маршрутів міжнародного значення з урахуванням наявних туристичних ресурсів області та інтересів туристів; представлення нових турів на міжнародних туристичних виставках і подання комерційних пропозицій провідним туроператорам; створення регіональної інформаційної інфраструктури туристичного бізнесу (включаючи веб-сайт та електронні інформаційні довідники), а також створення або відновлення технічних, інформаційних і сервісних умов на рівні міжнародних стандартів; активне застосування засобів PR для створення привабливого іміджу області як туристичного регіону органами влади та представниками бізнесу [6].

Список використаних джерел

1. Баженова С. Е. Сучасний стан туристичної галузі в Хмельницькій області / С. Е. Баженова // Вісн. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Економічні науки. – 2013. – Вип. 8. – С. 314–315.
2. Програма розвитку туризму в Хмельницькій області на 2013–2015 роки. Затверджено Рішенням обласної ради від 19 червня 2013 року.

3. Мальська М. Я. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / М. Я. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух – Київ : Центр навч. літ-ри, 2004. – С. 67.
4. Перспективи розвитку туризму Хмельницької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourism-book.com/books/book42/chapter-1451/> (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.
5. Хмельниччина туристична: історико-культурні, природно-географічні та економічні аспекти розвитку : [колективна монографія] / за ред. С. А. Копилова (гол. ред.), С. Е. Баженової (наук. ред.)). – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2015. – С. 120–149.
6. Розвиток туристичного бізнесу регіону : навч. посіб. / за ред. І. М. Школи. – Чернівці : Книги-XXI, 2007. – 292 с.

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В останні роки відбувається постійний розвиток туристичного бізнесу та зростання його соціально-економічного значення. Навіть у тих країнах, де він ще не перебуває на першому місці в структурі способів проведення дозвілля, туризм привертає до себе увагу як економічна діяльність, котра здатна забезпечити значний господарський, фінансовий та соціальний ефект. Туризм відіграє важливу роль в соціально-економічному житті населення Дніпропетровської області. Його розвиток тісно пов'язаний зі станом туристичної інфраструктури області.

Під інфраструктурою туристичного бізнесу розуміють також сукупність організаційних структур і нормативно оформлених процедур, що забезпечують функціонування та взаємодію суб'єктів туристичної діяльності і регулюють рух матеріальних, фінансових, інформаційних потоків між ними та зовнішнім середовищем.

У 2018 р. на території Дніпропетровської обл. діяло 416 туристичних агентств та операторів. Їх послугами упродовж звітнього року скористалися 117 тис. осіб, що в 1,5 рази більше, ніж у попередньому році. Традиційно, плануючи відпочинок за сприяння суб'єктів туристичної діяльності, мешканці області надають перевагу закордонному туризму: у 2018 р. в інші країни виїжджали 108 тис. туристів (92 %), тоді як у межах України подорожувало лише 9 тис. (8 %). Середня тривалість подорожі становила 8 днів [1].

Для якісного, комфортного подорожування областю, окрім транспортної інфраструктури, потрібні належно обладнані місця відпочинку, що відповідають уявленням та очікуванням відвідувачів щодо отримання якісної послуги з розміщення і обслуговування. На території області станом на 01.01.2018 р. налічувалося 228 колективних засобів розміщування (це на 26 одиниць менше, ніж у попередньому році), що можуть прийняти 422,9 тис. осіб. За 2014–2018 рр. в регіоні діяла мережа санаторно-курортних та оздоровчих закладів, кількісні характеристики

яких залишалися майже незмінними: 16 санаторіїв та пансіонатів з лікуванням на 1,9 тис. ліжок, 12 санаторіїв-профілакторіїв на 1,6 тис. ліжок, 2 будинки і пансіонати відпочинку на 0,8 тис. ліжок і 78 баз та інших закладів відпочинку на 10,8 тис. місць [2].

Загальна ємність мережі закладів розміщення забезпечує потенційну можливість отримувати додаткові надходження до місцевих бюджетів у вигляді туристичного збору. Так, у 2018 р. до бюджету надійшло 2 523,5 тис. грн туристичного збору, що на 425,6 тис. грн або на 21 % показника попереднього року (2 084,9 тис. грн – у 2017 р., 1 749,9 тис. грн – у 2016 р.). Тенденцію збільшення цього показника показують і дані за I квартал 2019 р. (710 тис. грн). Проте, кількісно її зумовили також зміни в законодавстві щодо порядку оподаткування туристичним збором (розмір ставки, бази оподаткування, порядку сплати) від 01.01.2019 р. Станом на 01.05.2019 р. кількість суб'єктів господарювання-юридичних осіб, які сплачують туристичний збір на території Дніпропетровської обл., становила 67 платників [2].

Подальший розвиток туристичної інфраструктури Дніпропетровської обл. потребує реалізації низки рекомендацій:

- ефективно використовувати переваги та особливості регіону в туристичній сфері, зокрема таких її сегментах, як бізнес-туризм, конференційний туризм, індустриальний туризм, фестивальний туризм, етнотуризм тощо;
- сприяти зміцненню інституційної спроможності асоціації готелів, проведенню навчань для працівників готельного бізнесу;
- проводити регулярні консультації для власників помешкань, що здаються в оренду, забезпечити захист інтересів власників і відвідувачів (страхування майна тощо), створити сайт з базами даних власників помешкань, що надають послуги формату «ночівля та сніданок»;
- здійснювати моніторинг і реагування на інформацію про туристичні принади області на туристичних сайтах та Інтернет-сторінках (TripAdvisor, WikiTravel тощо);

– забезпечити вивчення співробітникам муніципальних служб та правоохоронних органів області іноземних мов (англійської та мов країн, представники яких найчастіше відвідують область), заохочення працівників, що володіють іноземними мовами.

Упродовж найближчих років основним чинником розвитку готельного сектору в Дніпропетровській області буде підвищення ділової активності: кількість і структура готельних місць визначатиметься насамперед потребами бізнес-відвідувачів. Якість готельного фонду зростатиме з відкриттям об'єктів сучасних форматів. Тим часом кількість місць змінюватиметься незначно, адже чисельність ділових відвідувачів швидко не зростатиме.

Таким чином, туризм в Дніпропетровській обл. є сферою, яка не лише приносить доходи, але й має великий потенціал для розвитку. Володіючи значними природними ресурсами, вдалим географічним розташуванням, достатньою кількістю туристичних атракцій, маючи висококваліфікований персонал, долаючи інфраструктурні та інвестиційні проблеми, туризм на Дніпропетровщині може розвиватися досить швидкими темпами.

Список використаних джерел

1. Туристична діяльність у Дніпропетровській області у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dneprstat.gov.ua/pres_vipuski/2019/05/15_05_2019/Pres_turizm.pdf (дата звернення: 19.10.2019). – Назва з екрана.
2. Аналіз стану та визначення тенденцій соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області та її адміністративно-територіальних одиниць за 2014–2018 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploadedfiles/analizStanuTaviznachennjaTendenciy_2019.pdf (дата звернення: 19.10.2019). – Назва з екрана.
3. Бенчмаркінг конкурентоспроможності Дніпропетровської області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.tomak.dp.gov.ua/OBLADM/obladminsf/index/15B8A59E81414818C2257DB60050385B/\\$File/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%20%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B3%D1%83.pdf](http://www.tomak.dp.gov.ua/OBLADM/obladminsf/index/15B8A59E81414818C2257DB60050385B/$File/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%20%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B3%D1%83.pdf) (дата звернення: 19.10.2019). – Назва з екрана.

КОНЦЕСІЯ В СФЕРІ ТУРИЗМУ ЯК МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Державно-приватне партнерство, як свідчить світовий досвід, є суспільно-необхідним механізмом взаємодії влади і бізнесу, конструктивні результати реалізації якого досягнуті в багатьох регіонах України. Не зважаючи на окремі позитивні приклади співпраці, Україна знаходиться ще на початковому етапі формування таких відносин, їхні моделі ще не набули характерних рис та ознак. Тобто потрібно визначитися, яким чином, через які механізми держава має впливати на процеси, які вона, в силу різних причин, не може контролювати повною мірою, або не може цього робити, але які вона із стратегічних причин мусить контролювати. При цьому важливо, щоб таке втручання призвело до підвищення ефективності використання поки що обмежених ресурсів туристичної галузі та слугувало формою для її подальшого розвитку.

У туристичній сфері одним із таких видів співпраці є розвиток кластерної моделі, що передбачає поєднання державних програм та приватних проектів в одній системній моделі, сприяє підвищенню рівня послуг, що надаються споживачам, залученню громади до вирішення соціальних проблем, ефективності використання коштів у регіонах. Метою таких поєднань є досягнення нового рівня конкурентоспроможності на ринку туристичних послуг за рахунок скоординованих дій членів кластера.

Кластерний підхід у сфері туризму, який активізує підприємництво шляхом концентрації ділової активності, сприятиме створенню робочих місць, доходів, поліпшенню якості туристичних послуг, життя населення на території його запровадження [1].

В Україні найпоширенішою правовою формою співпраці держави та бізнесу є концесія – надання з метою задоволення громадських потреб уповноваженим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного

договору на платній та строковій основі суб'єкту підприємницької діяльності права на будівництво та (або) управління (експлуатацію) об'єкта концесії, за умови взяття суб'єктом підприємницької діяльності на себе зобов'язань по будівництву та (або) управлінню (експлуатації) об'єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику [2].

Для того, щоб застосування даної правової форми співпраці було ефективним в сфері туризму, необхідно при формуванні даного типу угод, окрім наявності ефективної адміністративної структури, розвиненого приватного сектору, достатнього інвестиційного потенціалу.

По-перше, привести у відповідність до сучасних реалій нормативно-правову, зокрема із сат. 3. Закону України «Про державно-приватне партнерство» [3] – використання об'єктів соціально-культурного призначення вилучити обмеження щодо об'єктів, які можуть надаватися у концесію, а саме «за винятком тих, що розташовані у рекреаційних зонах». Мова іде не тільки про морське узбережжя, національні парки та заповідники, але і міські і замських парки. Як приклад, позитивний досвід співпраці в межах проекту державно-приватного партнерства Central Park Conservancy і Муніципального управління парків і зон відпочинку м. Нью-Йорк, щодо розвитку Центрального парку м. Нью-Йорк. Оскільки, дані відносини в Україні чітко регулюються, у відповідних законодавчо-нормативних документах про охорону довкілля та ресурсокористування, а наявність даного обмеження лише створює корупційну складову і стримує залучення концесіонерів в туристично-рекреаційний комплекс і будівництво об'єктів інфраструктури.

По-друге, з метою забезпечення дотримання прав, обов'язків держави і концесіонерів доцільно пільги на оренду певних рекреаційних ресурсів на термін дії концесії пов'язувати безпосередньо з об'єктом і умовами угоди; чітко зазначати в угоді умови вільного доступу до об'єктів рекреаційних зон умови користування, догляду та джерела, за рахунок яких інвестори можуть окупити вкладені кошти. Окрім, того питання щодо укладання подібного типу угод виносити на обговорення міс-

цевих громад. Щоб уникнути випадків, наприклад, який відбувся з пам'яткою архітектури XVI–XVII ст. – Старосільський замок (с. Старе Село, Пустомитівський р-н, Львівська обл.), коли у 2010 р. його передали в концесію на 49 років. Концесіонер зобов'язався до 2012 р. вивести пам'ятку з аварійного стану, до 2013 р. – відновити одну з веж, до кінця 2015 р. – ввести об'єкт в експлуатацію, щоб об'єкт функціонував як туристично-відпочинковий центр. Але станом на кінець 2016 р. роботи так і не почалися і громада села вимагає скасувати концесію. Як свідчить, печальний досвід такі «горе» орендарі чекають на руйнацію пам'ятки або взагалі її знищують, для того щоб збудувати нову подобу історичного об'єкту, оскільки реконструкція завжди дорожче ніж будівництво.

По-третє, з метою сталого розвитку сфери туризму, не тільки надавати в концесію існуючу інфраструктуру, але і стимулювати будівництво інфраструктури – доріг, мостів, системи водопостачання та каналізації, електрифікації та газифікації, сучасних телекомунікаційних систем і т. п.

Таким чином, розвиток у сфері туризму України державно-приватного партнерства потребує свідомого використання європейського досвіду партнерства у різноманітних його формах. Для того щоб не тільки зберегти позитивні тенденції з розвитку туризму, але й поступально розвиватися надалі, необхідно об'єднати партнерські зусилля різних галузей національної економіки з метою пошуку найбільш оптимальних структур управління.

Список використаних джерел

1. Скляр Г. П. Державно-приватне партнерство в сфері гастрономічного туризму як інструмент модернізаційного розвитку економіки регіонів / Г. П. Скляр, Ю. В. Карпенко // Економічний вісник Донбасу. – 2015. – № 1 (39). – С. 98–104.
2. Про концесії: Закон України від 08.07.2011 р. № 3687-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997-14> (дата звернення: 12.10.2019). – Назва з екрана.
3. Про державно-приватне партнерство [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>. (дата звернення: 12.10.2019).

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Санаторно-курортний комплекс – це сукупність на певній території різних установ (інтегрованих за кластерним типом), які задовольняють потреби в оздоровленні населення та сформовані на оригінальній інституціональній основ [1]. Територіальна організація санаторно-курортного комплексу представлена поєднанням рекреаційних ресурсів, рекреантів, закладів їх розміщення, місць розселення обслуговуючого персоналу, підприємств інфраструктури та інших закладів, які забезпечують умови для відпочинку і оздоровлення населення. Сукупність закладів санаторно-курортного комплексу складають: санаторії, пансіонати з лікуванням, санаторії-профілакторії, будинки і пансіонати відпочинку, інші оздоровчі заклади.

Львівщина є одним із найбільш привабливих туристичних регіонів, адже володіє сприятливими кліматичними умовами, значним природно-ресурсним потенціалом, багатою історико-культурною спадщиною, а також можливістю надання різноманітних санаторно-курортних послуг.

Серед санаторно-курортних закладів Львівщини переважають санаторії і пансіонати з лікуванням. Найвідоміші курорти Львівської обл. – це Трускавець, Моршин та Східниця. Найбільше санаторно-курортних закладів (26) знаходилося на мальовничому курорті Трускавець. Наразі державними залишилися санаторії силових відомств (МВД, СБУ та Військовий), санаторії МОЗ і Укрзалізниці. Скупченість санаторно-курортних закладів на даній території пояснюється тим, що тут зосереджені великі запаси підземних мінеральних вод з 14-ма природними джерелами та поклади «гірського воску» – озокериту. Завдяки лікувальній воді «Нафтуся» трускавецького родовища Трускавець набув світової популярності. Задля покращення якості санаторно-курортного оздоровлення населення створена СЕЗ «Курортно-поліс Трускавець». Щорічно в санаторно-курортних закладах Трускавця оздоровлюється більше 160 тис. осіб [2].

На курорті Моршин знаходиться 8 санаторіїв і 14 пансіонатів. Державі належать 4 санаторії ДП СКК «Моршинкурорт». Курорт має чудові парки, добре відремонтовану бальнеологічну лікарню з сучасним обладнанням і бюджетний номерний фонд. Курорт Моршин має 38 джерел та 18 свердловин з мінеральними водами і забезпечує кожному з гостей фахові консультації та супроводження. Саме тут можуть дозволити собі лікування громадяни України з середніми фінансовими можливостями. Велика кількість людей може отримати путівки від фонду соціального страхування, зокрема, на післяопераційну реабілітацію.

Надзвичайно перспективним курортом Львівщини є невеличке селище Східниця. Тут з'явилися сучасні буюети, прогулянкові стежини, оглядові майданчики, амфітеатр, збудований на грант ЄС. Вирішується питання сертифікації джерел та створення рекреаційних зон навколо селища.

За результатами дослідження нами виявлено, що серед регіонів України Львівська обл. за кількістю санаторно-курортних і оздоровчих закладів посідає восьме місце, а за кількістю санаторіїв і пансіонатів з лікування – друге; за кількістю ліжок (місць) у санаторно-курортних закладах – сьоме місце, а за кількістю осіб, які оздоровились у цих закладах – четверте [3].

Однак криза 2014–2016 рр. негативно позначилася на кількості рекреантів, які відвідали курорти Львівщини. Спостерігалось падіння попиту на санаторно-курортні послуги, що привело до зниження показників заповнюваності ліжкового фонду санаторно-курортних установ та зменшення їх доходів. Основними причинами цього були: невідповідність якості санаторно-курортних послуг та високі ціни; зниження реальних доходів населення та їх неспроможність оплачувати відпочинок у санаторно-курортних закладах; зменшення державного фінансування путівок; різке скорочення кількості російських туристів. Разом з тим в останні роки збільшилася кількість іноземних туристів (поляки, білоруси та азербайджанці, туристи з Ізраїлю та арабських країн), які приїжджали лікуватися у санаторно-курортних закладах Львівщини, та учасників АТО, які прохо-

дили реабілітаційне лікування. Зокрема, лише протягом 9 місяців 2019 року у Львівській обл. забезпечено 1 849 застрахованих осіб послугами з реабілітаційного лікування після перенесених захворювань і травм у реабілітаційних відділеннях санаторно-курортних закладів на суму 21,8 млн грн, у тому числі 70 учасників АТО та 128 супроводжуючих осіб на суму 1,8 млн грн [3].

На нашу думку, максимальне використання потенціалу санаторно-курортних закладів Львівської області можливе за рахунок створення нового конкурентного комплексного туристичного продукту, головною перевагою якого має стати співвідношення якості та ціни. Аналіз конкурентоспроможності рекреаційної галузі Львівської обл. показав, що є можливість надавати комплексні туристичні послуги за ціною від \$55/доба. Серед переліку сильних сторін слід вказати географічне розташування в Прикарпатті та на межі біосферного заповідника; специфічний мікроклімат; природні лікувальні ресурси; наявна базова санаторна інфраструктура; кваліфікований медичний персонал та школа підготовки персоналу; незначний вплив сезонності; унікальні послуги з оздоровлення, які надаються в цьому регіоні, у переліку яких є озокеритотерапія. Адже один з найвідоміших курортів, де використовують озокерит в лікуванні, знаходиться саме в Трускавці.

Реалізувати вказані вище переваги можливо за умови:

- забезпечення умов відпочинку та оздоровлення туристів за світовими стандартами;
- розвитку сучасної інфраструктури (низька якість транспортного сполучення, відсутність відпочинково-розважальної та низький рівень інженерної інфраструктури курорту відлякує велику кількість потенційної клієнтури курортно-оздоровчого сегменту Українських Карпат);
- удосконалення кадрового складу, підвищення кваліфікації кадрів закладів санаторно-курортної сфери;
- підвищення рівня рекламного забезпечення;
- розширення асортименту туристично-рекреаційних послуг і підвищення якості додаткових послуг;

- інвестування в санаторно-курортні заклади для їх модернізації та створення сприятливого податкового клімату;
- створення сприятливого інвестиційного клімату в державі з метою залучення приватних інвесторів тощо.
- Таким чином, Львівська обл. має унікальні природні ресурси для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Проте через ряд причин його розвиток не є достатнім. Тому держава повинна підтримувати курортну зону шляхом залучення інвесторів, створення сприятливого інвестиційного клімату, реклами, покращення стану доріг та інше. Туристичний бізнес у свою чергу повинен диверсифікувати туристично-рекреаційні послуги, розробляти такі види турів, які популяризуватимуть санаторно-курортний відпочинок.

Список використаних джерел

1. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України : навч. посіб. / О. О. Бейдик. – Київ : Альтерпрес, 2009. – 400 с.
2. Статистика послуг та соціальних програм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publposl_u.htm (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.
3. Санаторії та курорти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sankurort.ua/uk/sanatoriums> (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.

ТУРИСТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дослідження регіональних особливостей формування та використання туристичного потенціалу, а також пріоритетних напрямів розвитку туристичної галузі ніколи не втрачали своєї актуальності, а в останні роки їх доцільність ще більше зросла. Це зумовлено, перш за все, втратою Україною значної частини ресурсної туристичної бази у зв'язку із російською анексією Криму та тимчасовою окупацією частини Донецької й Луганської областей, а також зростанням рівня усвідомленості не лише на місцевому, а й регіональному та державному рівнях необхідності активного розвитку туристичної галузі, яка здатна стимулювати розбудову регіональних соціально-економічних систем, сприяти підвищенню рівня зайнятості, вирішенню екологічних проблем та зростанню авторитету України на світовому ринку товарів і послуг.

До 2014 р. туристична галузь в нашій країні динамічно розвивалася, забезпечуючи, нехай і незначний, але приріст обсягу туристичних потоків. Основний потік внутрішніх та в'їзних туристів спрямовувався до Криму, де, завдяки сприятливим природним умовам, функціонували доволі розвинені та численні туристичні дестинації. Ситуація кардинально змінилася вже у літній сезон 2014 року: через анексію півострова чисельність іноземних туристів різко скоротилася, а внутрішній туристичний потік переорієнтувався на південні області та Карпатський регіон. Туристичний бум до окремих рекреаційних центрів Запорізької, Одеської, Херсонської, Миколаївської областей влітку 2014 та 2015 років ще більше «оголив» слабкі місця й без цього недосконалої інфраструктури та брак цікавих, багатофункціональних туристичних програм. Тому подальше дослідження туристичних можливостей регіонів України, створення іміджевих, брендових регіональних туристичних продуктів та розвиток інфраструктури у комплексі з удосконаленням системи

обслуговування туристів відповідно світових стандартів є важливими чинниками подальшого ефективного розвитку вітчизняної туристичної галузі.

Запорізька обл., що розташована у південно-східній частині степової зони України, окрім потужного промислово-енергетичного потенціалу, має достатній потенціал природних та історико-культурних ресурсів, здатних забезпечити сталий розвиток туризму. Регіон має в цілому розвинену транспортну систему, сприятливий клімат, мальовничі прибережні пейзажі Дніпра, джерела мінеральної води і лікувальних грязей, тепле та неглибоке Азовське море. Верховною Радою України 11.01.2005 р. прийнято Закон України «Про оголошення лікувально-оздоровчої місцевості м. Бердянськ Запорізької області курортом державного значення» [3]. У цілому курортні та рекреаційні території складають в регіоні майже 15 % його площі, а на Азовському узбережжі та в акваторії р. Дніпро (в межах області) функціонує близько 600 оздоровчих закладів.

В області перебуває на обліку близько 8 тис. об'єктів історико-культурного надбання, найбільш туристично привабливими із них є [2]:

- острів Хортиця – унікальна комплексна історико-культурна та природна пам'ятка всесвітньо відома як колиска Запорозького козацтва;

- Державний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила» (Мелітопольський район) – на території 15 га заповідника знаходиться пісковий пагорб площею 3 га, який є унікальною пам'яткою стародавньої історії та культури;

- історико-архітектурний заповідник «Садиба Попова» (Василівський район) – диво містобудування, музей замкової архітектури пізнього класицизму, побудований у 1884 р.;

- заповідник «Кам'яні Могили» (Розівський район) – один із чотирьох відділів Українського державного степового природного заповідника, який підпорядкований Президії НАН України та інші.

Окрім того, у Запорізькій обл. функціонує велика кількість сучасних, високотехнологічних промислових підприємств: ПАТ «Мотор Січ» – виробник авіадвигунів для літаків та гелікоптерів провідних авіакомпаній; ПАТ «Запорізький трансформаторний завод» – єдиний в Україні виробник силових трансформаторів; ПАТ «Запорізький абразивний комбінат» – провідний виробник абразивних матеріалів та інструменту; ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» – виробник легкових автомобілів; Запорізька атомна електростанція – найбільша АЕС у Європі та інші, які можуть слугувати базою для розвитку промислового туризму.

Також варто відзначити про наявність в регіоні значних можливостей для розвитку агротуризму (в області вже функціонують 32 об'єкти, з яких 15 претендують на отримання сертифікатів у рамках проекту ЄС) та фестивального туризму – у 2018 році велику популярність отримали Khortytzia Freedom, Zaporizhzhia Jazzy, ОРКЕСТР-FEST, Книжкова толока та щорічний фестиваль вуличної їжі «Пікнік на Райдузі» [1].

Таким чином, пріоритетними напрямками розвитку туристичної галузі в регіоні є лікувально-оздоровчий, спортивно-оздоровчий, історико-культурний, сільський, фестивальний та промисловий туризм.

Список використаних джерел

1. У Запоріжжі відзначили розвиток фестивального туризму та його перспективи на 2019 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zaporizhzhia.city/news/ke> (дата звернення: 16.11.19).
2. Олійник О. М. Туристичний потенціал Запорізького регіону: стан та напрямки розвитку / О. М. Олійник, Д. Ю. Ловчикова // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2011. – № 3. – С. 97–100.
3. Юхновська Ю. О Сучасні тенденції розвитку потенціалу туристичної галузі України та Запорізького регіону / Ю. О. Юхновська // Економіка і суспільство. – 2018. – Вип. 19. – С. 262–268.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЖИТОМИРЩИНИ

Житомирська обл. має сприятливі природні умови й багата на природні ресурси. Лісові ресурси та заповідні території мають особливу цінність та відіграють особливу роль у подоланні сучасних соціально-економічних проблем і забезпеченні оптимальної для проживання людей якості середовища. Відновлення фізичних і духовних сил людини, здоровий відпочинок позитивно впливають на економічний ефект у сфері матеріального виробництва та розумової праці. Тому рекреаційна сфера розглядається економістами як складова частина єдиного народногосподарського комплексу.

За наявністю рекреаційних ресурсів Житомирщина посідає одне з провідних місць у державі. Курортно-рекреаційні ресурси області визначаються як ефективний інструмент впливу на поліпшення економічної, соціальної й екологічної ситуації; однак його розвиток пов'язаний із певною низкою проблем. У Житомирській області 1 122,1 тис. га лісів, лісистість території становить близько 34,1 %, на одного мешканця припадає 0,7 га лісу. Територією області протікає 221 річка довжиною понад 10 км, загальною протяжністю 5 366 км, на річках побудовано 41 водосховище із запасами води понад 160 млн м³ та 799 ставків загальною площею водного дзеркала близько 10 тис. га. Останніми роками у зв'язку з відсутністю у лісгосподарських підприємствах коштів і недостатністю матеріально-технічних засобів зменшилися обсяги робіт з догляду за лісовими насадженнями, що призвело до погіршення їх стану. На території області нараховується 23 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, у тому числі п'ять загальнодержавного і 18 місцевого значення. Загальна площа – 361,84 га. Три дендропарки займають площу 14,9 га. На державному обліку в області перебуває 3 202 пам'ятки, у тому числі археології – 805, історії – 2 317, монументального мистецтва – 80.

Область володіє багатими природними ресурсами. На її території виявлено понад 250 родовищ корисних копалин: мармуру, самоцвітів та ін. На території області видобувається напівдорогоцінне каміння – берил, топаз, кварц. З лікувальною метою використовуються радонові води, рідше – радоново-радієві.

Область має зручне географічне положення, унікальність її природи та мальовничі ландшафти створюють усі передумови для того, щоб у майбутньому вона стала одним із пунктів міжнародного туризму. Виходячи зі стратегії раціонального розвитку Житомирщини, необхідно створити перспективну територіальну, еколого-економічну схему розвитку регіону, яка повинна містити еколого-економічні проекти розвитку всього туристично-рекреаційного комплексу та врахувати мережу природних територій усіх регіонів. Розроблена схема позитивно вплине на економічні показники регіону в цілому, дасть можливість створення робочих місць, а також підвищить рівень рентабельності підприємств туристичної галузі. Розширити ресурсно-рекреаційний потенціал території Житомирської області потрібно за рахунок рекреаційних ресурсів, створення нових об'єктів рекреації, рекреаційних угідь, рекреаційних закладів, організації сучасних рекреаційних заходів, освоєння резервних рекреаційних територій, площа яких складає 130 тис. га. Урівноважити інфраструктурну та трудовиробничу складову рекреаційного потенціалу Житомирщини з його ресурсно-рекреаційними можливостями можливо через удосконалення рекреаційної інфраструктури (збільшення кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів, ліцензіатів туристської діяльності та 92 їх рівномірне поширення територією регіону, обладнання пляжів, організованих місць відпочинку, оглядових майданчиків, маркування доріжок і стежок для теренкуру, трас проходження маршрутів при організації туристських походів, збільшення кількості та сучасне облаштування будинків мисливців і рибалок, будівництво мотелів, кемпінгів, туристських баз, готелів, молодіжних баз та інших закладів розміщення, оновлення Черкаського порту, річкових пристаней, створення пунктів дорожнього сервісу вздовж транспортних коридорів, які проходи-

тимуть регіоном тощо) та збільшення кількості рекреаційних послуг, розширення їхнього асортименту і зростання якості (створення нових рекреаційних підприємств, підвищення кваліфікації трудових ресурсів, збільшення зайнятих у рекреаційній господарській діяльності).

Проте рекреаційний потенціал Житомирщини використовується мало ефективно та приносить незначні прибутки. Світовий досвід показує, що прибутки від використання оздоровчо-рекреаційного потенціалу лісу можуть бути не меншими від тих, які дає лісопереробна промисловість.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Житомирської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zt-rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2019). – Назва з екрана.
2. Департамент культури і туризму Житомирської ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukt.zhitomir-region.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2019). – Назва з екрана.
3. Огляд основних рекреаційних ресурсів Житомирщини для розвитку перспективних видів туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/2377> (дата звернення: 10.10.2019). – Назва з екрана.

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ТУРИЗМУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Одеська обл. завжди займала лідируючі позиції в сфері туризму серед областей по всій Україні. Різноманіття туристичних ресурсів Одещини привертає широку цільову аудиторію – від молоді до літніх людей. Найбільш поширеними видами туризму регіону є пляжний, лікувально-оздоровчий, активний, культурно-пізнавальний та винно-гастрономічний. Загалом, в порівнянні з більшістю регіонів туристична інфраструктура розвинута досить добре. Область має вдале економіко-географічне положення, унікальні природно-кліматичні умови, значну кількість історико-культурних визначних пам'яток, серед яких такі всесвітньо відомі як Оперний театр, Потьомкінські сходи, Дерибасівська, катакомби, проведення щорічних свят, різноманітних фестивалів, розвинуту транспортну систему, імідж Одеси як столиці гумору, «Південної Пальміри», інтелектуального та торговельного центру, морських воріт України.

У межах країни Одеська обл. користується зараз все більшою популярністю причиною якої стала раптова девальвація гривні та недоступність курортів АР Крим.

Таким чином область має значний попит, тоді як пропозиція не встигає за такими різкими змінами.

Одеська область має значні проблеми які знижують її можливість як туристичного регіону, серед яких:

- незадовільний стан доріг та під'їзних шляхів до об'єктів туристичного призначення, непривабливість супутньої інфраструктури;
- низький рівень інформаційного супроводження туристичної діяльності;
- труднощі з організацією морського та річкового круїзного туризму;
- критичне зменшення санаторно-курортної бази та незадовільна якість обслуговування в дотепер існуючої, за рідким виключенням;

- незабезпечення професійними кадрами в галузі туризму;
- нестача нових туристичних маршрутів і об'єктів показу;
- недостатнє надання статистичної інформації в галузі туризму представниками туристичного бізнесу;
- недостатню кількість засобів розміщення, насамперед готелів 3–4 та 5 зірок, які відповідають міжнародним стандартам та сертифікаційним вимогам;
- політична та економічна ситуація в країні, хоча в деякій мірі вона стала причиною збільшення притоку туристів в область.

Наразі ще діє спеціально розроблена програма для розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017-2020 рр.

За даним документом для подолання перерахованих вище проблем слід виконати наступні дії:

- розширення номенклатури туристично-рекреаційних послуг;
- покращання стану зон відпочинку на морському узбережжі, розвиток інфраструктури рекреаційних територій, утримання та благоустрій парків, пляжів;
- розвиток музеїв, у першу чергу тих, що знаходяться у власності місцевих громад. Зокрема, розвиток таких пам'яток архітектури як археологічний музей, музей морського флоту Одеси, музей західного і східного мистецтва, літературний музей та інше;
- підвищення перепускної здатності та якості обслуговування прикордонних пунктів пропуску спільно з Державною прикордонною службою України;
- каталогізація маршрутів та туристичних атракцій;
- розвиток розгалуженої мережі організацій та установ, що надають екскурсійні, культурно-розважальні, оздоровчі, послуги з розміщення та інші;
- формування конкурентоспроможних кластерів у рекреаційній та туристичній сферах;
- формування механізму реалізації державно-приватного партнерства у сфері туризму та рекреації;

- заохочення сільського населення до розвитку приватної ініціативи щодо розвитку форм сільського та аграрного туризму;

- розробка регіональних проектів залучення інвестицій у сферу курортів та туризму у відповідності з регіональною інвестиційною стратегією;

- покращання загальної інформованості потенційних інвесторів про можливості інвестиційних вкладень в об'єкти рекреаційно-туристичного комплексу регіону;

- популяризація туристичного продукту через ярмаркову, виставкову та фестивальну діяльність.

Тож якщо будуть виконані всі вище перераховані пункти по розвитку інфраструктури в області, вона буде в повній мірі мати можливості забезпечити послугами усіх охочих та залучити нових, в тому числі іноземних туристів.

Проаналізувавши стан інфраструктури можна зробити висновок, що Одещина в великій кількості має що запропонувати туристу, і для початку треба просто відновити, удосконалити вже існуючі атракції. А її величезний туристичний потенціал та розгалужену інфраструктуру треба модернізувати та рекламувати.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Одеської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.
2. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5474/1/Оцінка%20туристично-рекреаційного%20потенціалу%20регіону.pdf> (дата звернення: 15.10.2019). – Назва з екрана.

ЗНАЧЕННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ТУРИСТСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Офіційні міжнародні організації – це наднаціональні об'єднання державних організацій неурядового характеру, створених для досягнення загальних цілей у певній сфері людської діяльності (у сферах політики, економіки, соціального і культурного життя, туризму та ін.). Міжнародні організації є однією з важливих і найбільш ефективних форм багатостороннього співробітництва між державами, які є їх членами. Міжнародні організації поділяються на міжурядові й неурядові. До міжурядових міжнародних об'єднань відносяться Організація Об'єднаних Націй (ООН) і ряд спеціалізованих організацій, що утворюють систему ООН. Організація Об'єднаних Націй є організацією універсального характеру із загальною компетенцією, головна мета якої полягає в підтримці та зміцненні миру, безпеки і розвитку співробітництва між державами [1, с. 106].

Однією з найбільш представницьких, авторитетних та активних є Всесвітня туристська організація (World Tourism Organization – UNWTO, ЮНВТО), яка вважається міжурядовим універсальним органом співробітництва країн у галузі туризму. У 1969 р. ООН ухвалила рішення про створення ЮНВТО замість Міжнародного союзу офіційних туристичних організацій (МСОТО), який діяв з 1925 р. Офіційною датою її народження вважають 2 січня 1975 р. – цього дня набули чинності її статутні норми і правила. UNWTO представляє інтереси майже 150 країн – дійсних членів; 5 територій – асоційованих членів, а також понад 400 членів, що приєдналися. У 1976 р. ВТО одержала статус виконавчого агента Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, а в 1977 р. було підписано офіційну угоду між ВТО і ООН. Важливою подією в діяльності ВТО стала Всесвітня конференція з туризму, що відбулася в Манілі (Філіппіни) з 27 вересня до 10 жовтня 1980 р. На своїй шостій сесії (17–26 вересня 1985 р., м. Софія) ВТО затвердила «Хартію туризму»

і «Кодекс туриста», а також прийняла спеціальні резолюції щодо ролі молодіжного туризму і туризму взагалі [2, с. 39].

У 2003 р. ВТО одержала статус спеціалізованого агентства Організації Об'єднаних Націй і, таким чином, підтвердила свою провідну роль у сфері міжнародного туризму. 1 грудня 2005 р. в Дакарі (Сенегал) Генеральна асамблея ВТО затвердила нову скорочену назву своєї організації. Тепер Всесвітня туристська організація називається ЮНВТО (UNWTO). Таким чином, до скороченої назви цієї провідної міжнародної організації у галузі туризму додалося скорочення ООН (United Nations – Організація Об'єднаних Націй, UN). Співробітництво ООН і UNWTO здійснюється в галузі обміну відповідними рекомендаціями, інформацією і документами, проведення спільних консультацій і зустрічей, координації роботи, двостороннього представництва на засіданнях органів, співробітництва з питань статистики.

Розвиток міжнародного туризму стає все більш актуальним. У таких умовах неминуче виникнуть проблеми і труднощі, пов'язані з перетинанням кордонів і виконанням прикордонних та інших туристських формальностей. У цьому зв'язку особливо гостро постає питання про регулювання туристичної діяльності в рамках не тільки окремо взятої країни і сусідніх з нею держав, а й світового співробітництва взагалі. Значну частину цієї роботи проводить саме UNWTO як основна міжурядова організація в галузі туризму [3, с. 165].

У XXI ст. UNWTO прогнозує справжній бум подорожей, однак час, який люди зможуть виділяти на свій відпочинок, скоротиться, особливо на основних ринках – постачальників туристів. За дослідженням UNWTO «Impact on Tourism», мандрівники XXI ст. будуть «багаті на гроші, але бідні на час». У результаті вони шукатимуть туристського продукту, який даватиме максимальне задоволення упродовж мінімального часу. Процвітатимуть тематичні туристичні парки та круїзні подорожі, оскільки люди зможуть відвідати більше місць за короткий термін. Стануть популярними короткі відпустки і поїздки у вихідні, а основна відпустка року в багатьох людей буде скорочуватися.

Список використаних джерел

1. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. – Київ : Знання, 2008. – 601 с.
2. Організація туризму : підручник / І. М. Писаревський, С. О. Погасій, М. М. Поколотна та ін. ; за ред. І. М. Писаревського. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 541 с.
3. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навч. посіб / П. Р. Пуцентейло. – Київ : ЦУЛ, 2007. – 300 с.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Київська обл. розташована на півночі України. Обласний центр – місто Київ – адміністративно до її складу не входить. Площа області – 28 131 км² (8-ма за цим показником в Україні), населення на 2017 рік становить 1,7 млн осіб. Розташована в басейні середньої течії Дніпра, більшою частиною на Правобережжі. На сході межує з Чернігівською і Полтавською, на південному-сході та півдні з Черкаською, на південному-заході – з Вінницькою, на заході – з Житомирською областями, на півночі з Гомельською областю Білорусі. Утворена 27 лютого 1932 р. В області налічується 25 районів, 26 міст, у тому числі 13 обласного значення, 30 селищ міського типу, загалом 1182 населених пунктів. Північну частину області площею близько 2 тис. км² займає Чорнобильська зона відчуження. Місто Славутич є ексклавом Київської обл. на території Чернігівської.

Проблеми туристичної інфраструктури Київської області:

- транспортна підсистема Київської обл. була і залишається основною проблемою – незадовільна якість асфальтного покриття автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям, крім того відсутня відповідна кількість розв'язок, які б надали змогу збільшити пропускну здатність дорогами Київської обл., як товарів та пасажирів до столиці України, так і для транзитного транспорту в напрямку Білорусі, Російської Федерації з Заходу, та у зворотному напрямку;
- розвиток мережі Інтернет та стільникового зв'язку;
- застарілість устаткування та очисних споруд, які б мінімізували викиди в атмосферу шкідливих речовин;
- дитячі табори відпочинку зникають з мапи області, через недофінансування з одного боку, з іншого через привабливість їх розміщення, що є причиною атаки на них рейдерів з метою

знищення та перепродажу землі за привабливими цінами або будівлі замських будинків, котеджних містечок;

- будівельники нехтують обов'язком створення соціальної інфраструктури навколо збудованих житлових будівель, що спричиняє в подальшому нестачі дитячих садків, шкіл, закладів охорони здоров'я.

Для того, щоб вийти на конкурентоспроможний рівень, слід докласти певних зусиль:

- розвиток інфраструктури та якості її обслуговування;
- забезпечення збереженості та привабливості наявних об'єктів;
- формування цікавого унікального туристичного продукту, який би вирізнявся серед інших запропонованих на внутрішньому ринку туристичних послуг;
- об'єднати зусилля суб'єктам туристичного бізнесу в межах регіону;
- посилити взаємодію між державою та приватним сектором;
- оцінити весь ресурсний потенціал регіону;
- створити туристичну спеціалізацію областей;
- розробити механізм управління туристичними потоками;
- налагодити комунікаційну систему інформування туристів;
- запровадити систему виховання у туристів екологізації мислення.

Однією зі складових атракційної привабливості Київської обл. є пам'ятки історії та культури. На території Київської області розташовано: 2 968 пам'яток археології (з них – 18 національного значення), 2 573 пам'ятки історії (з них – 3 національного значення), 208 пам'яток архітектури та містобудування (з них – 91 національного значення), 257 пам'яток монументального мистецтва. 8 населених місць Київської області увійшли до Списку історичних населених місць України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 р. за № 878. До цього переліку входять: Біла Церква,

Богуслав, Васильків, Вишгород, Переяслав, Ржищів, Фастів, Яготин.

Проаналізувавши результати оцінки привабливості Київської обл., можна визначити ряд факторів невисокої привабливості її обраних точок. Одним з факторів, що зменшують туристичну привабливість, є недостатня збереженість більшості об'єктів огляду, несвоєчасна реконструкція та недостатній інформаційний супровід об'єктів. Також на загальну оцінку DESTINATION впливають інші фактори. Важливими для вибору об'єкта та його загального сприйняття є також його доступність, як територіальна, так і цінова, інформаційна та часова, комфортність перебування безпосередньо в точці та зручність під час переїзду з одного пункту до іншого, наявність певних розваг та подій, та загальна атмосфера DESTINATION.

Таким чином, проаналізувавши ресурсний потенціал Київської обл., її туристичний потенціал та інфраструктуру, ми можемо зробити узагальнюючі висновки, що наявність проблем функціонування є практично в кожній підсистемі інфраструктури. Проте, особливої уваги заслуговує транспортна підсистема, підсистема зв'язку, екологічна підсистема, рекреаційна підсистема та підсистема житлово-комунального господарства як галузі по життєзабезпеченню суспільства та туристичної привабливості регіону в цілому.

Список використаних джерел

1. Мітюк О. В. Оцінка привабливості туристичних об'єктів і територій столичного регіону [Електронний ресурс] / О. В. Мітюк. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Офіційний сайт Київської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.koda.gov.ua>. – Назва з екрана.
3. Київська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрана.

НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ

Гастрономічний туризм є одним з найпоширеніших та найпопулярніших видів туризму в усьому світі. Причиною цього є традиційні національні кулінарні спадщини кожної країни, які є його основою. Розвиток гастрономічного туризму відбувається завдяки його регулюванню на національному та міжнародному рівнях завдяки мережі спеціалізованих організацій.

Всесвітня асоціація гастрономічного туризму (WFTA) була заснована в 2003 р. як некомерційна та неурядова організація (НУО) і стала провідним світовим органом у галузі продовольчого туризму. Сьогодні Асоціація обслуговує громаду з більше 100 000 професіоналів у більше 100 країнах. Асоціація знаходиться в авангарді розвитку цього виду туризму, володіючи ультрасучасними ресурсами для просування їжі, напоїв, подорожей, а також послуг гостинності і для професіоналів ЗМІ. Знання, інструменти та навчання цієї організації допомагають професіоналам та організаціям торгівлі використовувати продукти харчування та напої у своєму районі, щоб створити сильне відчуття місця, що збільшує кількість відвідувачів; власний капітал торгової марки; та експортний попит на продовольство та напої своєї області. Місія даної організації полягає в допомозі людям, суспільству і підприємствам розвиватися шляхом налагоджування взаємовигідних відносин, заснованих на загальному інтересі до їжі і напоїв. Тобто, щоб надати місцевим громадам та підприємствам знання та інструменти, необхідні для досягнення нових споживачів та досягнення конкурентоспроможного переваги у сфері подорожей з їжею та напоями. Маніфест цієї організації відображає можливість людини пізнавати культуру країни через її національну кухню [1].

Іспанська асоціація вина і кулінарного туризму (Spanish Association of wine and culinary tourism) – некомерційна, національна, професійна організація, яка представляє країну і висту-

пає за загальні інтереси професіоналів туризму, яка спеціалізується на винно-продовольчому туризмі в Іспанії. Ціллю цієї організації є просування нових тенденцій на ринку дозвілля, пропозицій нових захопливих і унікальних пропозицій для задоволення запитів туристів, які прибувають до Іспанії. Ще однією організацією, яка займається просуванням іспанської кухні, є Tasting Spain Association, яка базується на ідеї презентації багатства і різноманітності іспанської культури, історії і традицій шеф-кухарів, їх продуктів, вин і територій [4].

Про значний потенціал розвитку гастрономічного туризму свідчить створення світового об'єднання гастрономічних міст Delice, яке включає понад 20 регіональних центрів і столиць, що відзначаються оригінальними кулінарними традиціями та організовують різноманітні гастрономічні фестивалі. Учасники організації вважають, що послуги ресторанного господарства і громадського харчування є невід'ємною частиною самобутності регіону, відіграють важливу роль у формуванні якості життя й туристичного іміджу регіонів та забезпеченні здоров'я населення [1].

Ще однією організацією, діяльність якої пов'язана з гастрономічним туризмом, є Глобальна асоціація гастрономічного туризму (Global Food Tourism Association – GFTA). Спочатку члени цієї асоціації шукали взаємної професійної підтримки на основі мережі Food Tour Pros (ресурс для започаткування бізнесу, пов'язаного з гастрономічними турами). Згодом вона започаткувала проведення Глобальної конференції з гастрономічного туризму (GFTC) як щорічний захід, що залучає власників бізнесу, керівників компаній, менеджерів, допоміжний персонал, туристичних лідерів, покупців, національні ради з туризму та інші організації з усіх куточків світу [3].

В Україні створена Громадська спілка «Асоціація сприяння розвитку винного та гастрономічного туризму в Україні» («Асоціація ВГТ»), яка є некомерційною громадською спілкою. ГС «Асоціація ВГТ» є добровільним об'єднанням вищих навчальних закладів, підприємств, установ і організацій, які функціонують в галузі туризму, готельного та ресторанного бізнесу,

виноробної та харчової промисловості, що створене з метою сприяння розвитку винного та гастрономічного туризму в Україні шляхом популяризації оригінальної винної, гастрономічної та кулінарної продукції, поширення автентичних національних традицій виноробства та кулінарії, створення та промоції винних і гастрономічних маршрутів, популяризацію національного тематичного туристичного продукту на території України та за кордоном. Метою Асоціації сприяння розвитку винного та гастрономічного туризму в Україні є всебічне сприяння розвитку винного та гастрономічного туризму в Україні, створення та просування українського етно-гастрономічного туристичного продукту на вітчизняному та міжнародному туристичному ринках, підтримка національних виробників винної та гастрономічної продукції [2].

Отже, для збереження національних кулінарних традицій та кращого розвитку гастрономічного туризму в світі та в окремих країнах створюються спеціалізовані організації сприяння розвитку гастрономічного туризму.

Список використаних джерел

1. Корнілова В. В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму [Електронний ресурс] / В. В. Корнілова, Н. В. Корнілова // Ефективна економіка. – № 2. – 2018. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6112> (дата звернення: 20.10.2019). – Назва з екрана.
2. Статут Громадської спілки «Асоціація сприяння розвитку винного та гастрономічного туризму в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://awgt.nuft.edu.ua/page/view/statut> (дата звернення: 20.10.2019). – Назва з екрана.
3. Global Food Tourism Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalfoodtourism.com/> (дата звернення: 20.10.2019). – Назва з екрана.
4. Spanish Association of wine and culinary tourism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://spainfoodandwinetourism.com/> (дата звернення: 20.10.2019). – Назва з екрана.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Гастрономічний туризм в Україні, в країні з яскравою і оригінальною кухнею, де їжа тісно пов'язана з історією та традиціями, а рецепти ретельно зберігаються і передаються з покоління в покоління. На думку багатьох туристів, що приїжджають на Полтавщину, вона вигідно відрізняється в цьому відношенні своєю самобутністю. У всіх «на вустах»: «Полтавські галушки», «Полтавський борщ», «Сорочинський ярмарок», «Вечора на хуторі поблизу Диканьки». З урахуванням слабкої розвиненості внутрішньої інфраструктури, відсутності належного рівня обслуговування, невеликої кількості пам'яток історії та культури, у порівнянні, наприклад, із західними регіонами України, для розвитку території необхідний той вид туризму, який невибагливий в цьому відношенні. Одним з таких напрямків розвитку туризму в регіоні може стати гастрономічний туризм.

Гастрономічний туризм включає в себе такі види:

- 1) ресторанний тур – подорож, яка складається з відвідування найвідоміших та найбільш популярних ресторанів, які відрізняються високою якістю, ексклюзивністю кухні, національним спрямуванням;
- 2) тур сільською місцевістю – тимчасове перебування туристів у сільській місцевості з метою дегустації її кухні та продуктів, що виробляють у даному регіоні. Може також включати в себе деякі сільськогосподарські роботи;
- 3) тур з метою відвідування гастрономічної виставки, ярмарки, шоу;
- 4) освітній тур, метою якого є навчання в спеціальних закладах кулінарного профілю, відвідування курсів та майстер-класів;
- 5) комбінований тур – поєднує риси кількох попередніх турів [1].

Найкраще в цьому напрямку просунулася Європа. Винно-сирні тури до Франції та Італії, віскі-тури Шотландії, німецький пивний фестиваль «Октоберфест», пивні тури Чехії, голландська і норвезька риба, іспанські хамон і паелья – перелік гастрономічних досягнень європейців можна продовжувати нескінченно. Однак в силу об’єктивних причин, зокрема природно-географічних, даний досвід не може бути використаний на теренах Полтавської обл.

Корисним для Полтавської обл. було б вивчення гастрономічного досвіду м. Уельс (Великобританія). Його гастрономічне положення нагадує ситуацію Полтавській обл.: відсутність унікальних (для регіонів України) місцевих страв, зате все свіже, натуральне і смачне. Даною проблемою можна було б і не займатися, якщо б у Полтавської обл. був розвинутий історично-культурний та інший туризм, повністю ігнорувати за наявності великих (як у західних регіонах України) туристичних потоків. Так, уряд Уельсу провів дослідження і з’ясував, що місцева гастрономія грає занадто важливу роль в іміджі території та в її привабливості, щоб пустити процес на самоплив для цього у 2014 р. було розроблено стратегічний План дій з розвитку гастрономічного туризму на 2015–2020 рр., де були визначені основні пріоритети розвитку галузі [2]: розвиток і просування бренду регіону; співпраця з регіональними коледжами харчування; надання преференцій готельно-ресторанному бізнесу при використанні місцевих продуктів і напоїв; робота з зацікавленими сторонами для підвищення якості пропозиції продуктів харчування, що постачаються на великі місцеві події та заходи; відзначення кращих підприємств туристичної сфери регіону.

На наш погляд, перспективними напрямками розвитку гастрономічного туризму в Полтавській обл. є наступні його типи: зелений, подієвий та продуктові шопінг-тури.

За даними сайту «Полтава туристична» [3] в Полтавській обл. налічується 75 садиб зеленого туризму, але всі вони зазвичай надають обмежений перелік послуг, це зазвичай харчування та проживання, деякі пропонують риболовлю та мисливство, що не відповідає головній меті сільського туризму докладання пев-

них зусиль з їх вирощування, збору та приготування продуктів харчування. Однак серед них вигідно відрізняються зелені садиби, що пропонують окрім вище згаданих послуг: ознайомлення із стародавніми українськими традиціями та елементами декоративно-ужиткового мистецтва (Етнокультурний центр «Весела садиба», с. Веселівка, Диканський р-н); фольклорні свята (Заїжджий двір «Хутір поблизу Диканьки», с. Проні, Диканський р-н); майстер-класи з народної кухні, гончарства (сmt. Опішня, Зінківський р-н). Дана ситуація спостерігається тому що, відсутні чіткі інструкції з організації агротуристичних об'єктів, не розроблена їх класифікація, а також процедура ліцензування цього виду діяльності, що необхідна для ефективного функціонування зеленого туризму як сектора сучасної туристичної індустрії, а не кустарного промислу. Ініціаторами з розвитку зеленого туризму мають стати вищі навчальні заклади, керівництво музеїв-заповідників і національних парків, громадські організації і т. п. На практиці необхідно переходити від «зелених садиб» до «туристичних сіл».

Розвивається подієвий напрямок гастротуризму. Розпочата традиція проведення фестивалів їжі «Галушка Fest», «Борщ Fest», де об'єднуються місцеві ресторатори, які спрямують свої зусилля на відродження місцевої кухні, популяризацію споживання національних страв. Новим цікавим напрямком гастротуризму, що зазвичай розвинений у прикордонних регіонах, для Полтавської обл. можуть стати продуктові шопінг-тури за екологічними продуктами харчування. Вдалим прикладом може слугувати створена у м. Полтаві мережа продуктових магазинів «Рідне село» (ТОВ «Агрофірма «Маяк», сmt. Котельва).

Отже, для того щоб не тільки зберегти позитивні тенденції в розвитку туризму, але й поступально розвиватися надалі, необхідно об'єднати зусилля підприємств галузі з пошуку оптимальних структур управління гастрономічним туризмом. Для цього необхідно удосконалити правову та нормативну бази, ефективно використовувати освітній, науковий і культурно-природний потенціали галузі. Сформувати умови та механізми для залучення додаткових фінансових ресурсів і розвитку гастроно-

мічного туризму на території Полтавської обл., що дозволить підвищити інтерес туристів до зазначеного туристичного напрямку і помітно розширити спектр послуг, що надаються.

Список використаних джерел

1. Корнілова В. В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму / В. В. Корнілова, Н. В. Корнілова // Ефективна економіка. – 2018. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6112> (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
2. The Food Tourism Action Plan for Wales 2015-2020. – Wales: Llywodraeth Cymru Welsh Government, 2015. – 8 p.
3. Садиби зеленого туризму в Полтавській області // Полтава туристична [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poltava-tour.gov.ua/page/sadibi-silskogo-zelenogo-turizmu> (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В сучасних умовах туризм є стратегічною ініціативою, яка спроможна внести значний вклад в економічне зростання Миколаївської області та підвищити комфорт та якість життя її мешканців. Туристична індустрія, використовуючи навколишнє середовище та місцеву культуру, водночас сприяє збільшенню робочих місць, прибутків і збереженню екосистеми території.

Важливими факторами розвитку туристичної галузі Миколаївської обл. на сучасному етапі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал, продовження розвитку та подальшого вивчення якого є головним завданням управління з питань зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, європейської інтеграції, туризму і курортів Миколаївської облдержадміністрації. Тепле літо, широкі піщані пляжі, протяжністю понад 70 км, середньомісячна температура повітря 23–35 °С, води – 20–28 °С, найчистіше повітря, наповнене ароматами моря та степових трав, зумовили виникнення на Чорноморському узбережжі, порізаному лиманами, трьох розвинутих курортних зон відпочинку – Коблеве, Рибаківка, Очаків [4].

На Миколаївщині зосереджена значна кількість об'єктів туристичного інтересу, а саме: музеїв, пам'яток історії, архітектури та монументального мистецтва створює чудові умови для проведення екскурсійної діяльності і розвитку внутрішнього туризму. Щороку музейні заклади відвідують понад 300 тис. осіб, для яких організовується близько 5,5 тис. екскурсій [4].

Справжньою окрасою Миколаївщини є її природо-заповідний та природоохоронний фонд. На сьогоднішній день на території Миколаївської області знаходяться частина Чорноморського біосферного заповідника, два Національних природних парки «Бузький Гард» (регіональний ландшафтний парк «Гранітно-степове Побужжя») та «Білобережжя Святослава» (регіональний ландшафтний парк «Кінбурнська коса»), один природний заповідник (Єланецький степ), два регіональні ландшафтні парки (Приінгульський та Тилігульський) та 46 заказників [2].

З метою популяризації Миколаївщини, як території привабливої для туризму та відпочинку у найпривабливіших місцях області щорічно проводяться фестивалі та інші масові заходи, до яких долучається чимало відпочиваючих як серед дорослих, так і серед дітей та молоді.

Розгалужена система рекреаційних закладів відпочинку дозволяє зацікавити місцевих і вітчизняних відпочиваючих та іноземних туристів відпочити або оздоровитися на території Миколаївщини.

Миколаївська обл. має невикористані рекреаційні та туристичні ресурси, тому є однією з перспективних для розвитку туризму в Україні. Її потенціал та можливості формують морське побережжя, чисте навколишнє середовище, багата культура та історична спадщина.

В Миколаївській обл. багато недоторканих природних об'єктів, які змогли б залучати відвідувачів. Позитивний імпульс розвитку туризму може дати проект «Туристичне Приінгулля», маршрут якого «Миколаїв – Мар'ївка – Пелагеївка – Софіївка – Баратівка – Миколаїв». Крім цього проекту в області існують садиба «Острівець» (Вознесенський район), гостьовий дім – Страусина ферма «Кременівський страус» (Веселинівський район), музейний комплекс козацької слави та воєнної техніки (Южноукраїнськ), поріжки (Вознесенськ), Мигея (Первомайський район) та інші об'єкти.

Одним з основних напрямів розвитку туристичної індустрії області є надання якісних екскурсійних послуг. На сьогодні суб'єктами туристичної діяльності пропонуються такі екскурсійні маршрути для відпочиваючих та туристів: «Сивий Кінбурн – перлина Північного Причорномор'я», «Гранітно-степове Побужжя», «Місто давніх греків – Ольвія», «Винний тур у Радсад», «Очаків – перлина Північного Причорномор'я», «Екскурсійний тур по місту Миколаєву «Знайомство з містом Святого Миколая» з відвідуванням найкращого в Україні і одного з найстаріших в Європі ЗООПАРКУ» та ін. Перелік тем та авторів екскурсійного продукту постійно поповнюється та формує базу даних управління з питань зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, європейської інтеграції, туризму та курортів Миколаївської облдержадміністрації.

Вивчений, але незадіяний в організації курортної галузі області, природно – рекреаційний потенціал (насамперед, лікувальні грязі, мінеральні води, рапа Бейкушського та Тилігульського лиманів) міг би стати неабиякою мотивацією для відвідування Миколаївської обл. для відпочинку, оздоровлення та лікування відпочивальників з різних міст та країн. Миколаївську обл. можна відвідувати не тільки через її Чорноморське узбережжя. Від Мигії до легендарного острова Березань у Чорному морі територією області пролягли туристичні маршрути, під час яких автобусні переїзди, пішохідні переходи поєднуються із водним слаломом, кінними переходами, рафтингом, яхтингом.

Зважаючи на комплекс причин, наявний потенціал міста не використовується туристами в достатній мірі, оскільки матеріально-технічна база туристично-рекреаційних об'єктів не відповідає сучасним вимогам і потребує значних капіталовкладень для переоснащення та модернізації.

Перешкодами на шляху до перетворення туристичної сфери міста у сучасну галузь економіки є: недостатній розвиток туристичної інфраструктури, зокрема, реконструкції та будівництва закладів розміщення туристів різних стандартів (готелів, мотелів, кемпінгів); відсутність належного рівня індустрії відпочинку та розваг; не облаштовані місця короткочасного відпочинку туристів; незадовільний стан доріг; відсутність під'їздів до туристичних об'єктів; незадовільний стан більшості пам'яток культурної спадщини; недостатньо виконується програма їх збереження та пристосування для потреб туристів; неефективна діяльність відповідних структур щодо забезпечення екологічної безпеки територій для розвитку рекреаційного бізнесу; відсутність системного рекламного та інформаційного забезпечення.

Як передумову успішного розвитку відпочинку в сільських етнографічних районах треба розглядати формування ідеології відродження й розвитку всього спектра традиційної культури, починаючи від форм господарських занять до надбань духовної сфери, що діятимуть як сприятливі чинники для індивідуального відпочинку в етнографічних районах України. І тим самим за рахунок зеленого туризму відбуватиметься процвітання економіки [1].

Змінити ситуацію туризму в Миколаївській обл. можна лише стабільною працею його розвитку, а саме: відновивши та вдосконалити всі точки відпочинку туристів, ввести в дію стандарти що затверджені в Європі, створювати позитивні образи Миколаївщини та України в цілому, розробка виграшної реклами та підтримка держави у розвитку туризму [3].

Для належного розвитку туризму необхідно спрямувати дії органів місцевого самоврядування на вироблення і впровадження нового погляду на функціонування галузі, системного підходу до питань її розвитку із застосуванням сучасних моделей політики гостинності, які б сприяли динамізації туристичних процесів, пошуку нових шляхів фінансового забезпечення галузі, збереженню та примноженню туристично-рекреаційного потенціалу міста.

Таким чином, туристична галузь Миколаївської області має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму: особливості географічного положення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів.

Список використаних джерел

1. Мазур І. В. Перспективи розвитку туризму в Миколаївській області / І. В. Мазур, В. М. Дьоміна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/mazur.htm (дата звернення: 18.10.2019).
2. Програма розвитку туристичної галузі міста Миколаєва до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mkrada.gov.ua/> (дата звернення: 18.11.2019). – Назва з екрана.
3. Самойлюк О. А. Туризм в Миколаївській області / О. А. Самойлюк // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку туризму». – 2015. – Ч. II. – Миколаїв : ВП «МФ КНУКІМ». – С. 105–106.
4. Туристичний та курортно-рекреаційний комплекс Миколаївської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.gov.ua/ua/myko/touri/> (дата звернення: 18.10.2019). – Назва з екрана.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ М. ЧЕРНІГОВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Чернігів – одне із найдавніших міст Європи. За свою древню історію Чернігів зберіг 96 пам'яток історії, що перебувають на державному обліку, 17 пам'яток монументального мистецтва, 272 пам'ятки археології (з них 234 – національного значення), 67 пам'яток архітектури (28 національного значення), найстаріша церква східної Європи (після Софії Київської) та одна пам'ятка садово-паркового мистецтва, але на даний момент Чернігів ще не може здобути великої слави серед туристів як місто, яке треба обов'язково відвідати.

Проблеми туристичної інфраструктури м. Чернігова:

- більшість туристичних об'єктів міста потребують вдосконалення своєї інфраструктури, зокрема будівництва нових сучасних туалетів, які б відповідали європейському рівню, встановлення додаткових дорожніх вказівників, смітєвих урн тощо.

- відсутні місця для тимчасової зупинки та відпочинку туристичних груп і неорганізованих туристів, які були б обладнані критими майданчиками, туалетами, урнами для сміття, за виключенням автошляхів державного значення;

- відсутність достовірних статистичних даних щодо відвідання туристичних об'єктів області;

- відсутність реклами міста;

- мала кількість інфраструктури для молоді.

Необхідно вжити невідкладних заходів щодо розбудови туристичної інфраструктури на місцях, насамперед:

- активізувати роботу щодо пошуку інвесторів, та залучення інших джерел фінансування;

- створити ефективну мережу туристично-інформаційних центрів і пунктів;

- посилити рекламно-інформаційну діяльність, особливо на місцях, зокрема передбачити випуск інформаційно-довідкової продукції саме туристичного спрямування.

- з метою популяризації туристичних об'єктів та маршрутів області – більш тісно співпрацювати з друкованими та інтернет-виданнями туристичного спрямування;

- продовжити облаштування місць для тимчасової зупинки та відпочинку туристичних груп, які були б обладнані критими майданчиками, туалетами, урнами для сміття при в'їздах у райони області;

- продовжити розроблення системи дорожніх знаків та інформаційних панно, що інформують про туристичні маршрути і об'єкти (бажано трьома мовами), та встановлення їх на автошляхах області;

- постійно проводити та приймати участь в інформаційно-реklamних та виставкових туристичних заходах;

- рекомендувати готелям пройти добровільну стандартизацію. Деякі готелі своїм номерним фондом та інфраструктурою не відповідають міжнародним вимогам щодо кількості зірок, яку вони самі собі присвоїли;

- відділам та управлінням культури і туризму райдержадміністрацій та міських рад ініціювати передбачення коштів у районних та міських бюджетах на розвиток туризму.

Однією зі складових атракційної привабливості міста Чернігова є розвиток подієвого туризму, а саме наявність ряду різнопланових фестивалів, ярмарок та міських свят, які мають потенціал до залучення більшої кількості туристів як внутрішніх так і іноземних. Специфіка фестивальної діяльності полягає в тому, що відвідувачі фестивалів почуваються залученими в дійство, мають переважно більше яскравих емоцій у порівнянні з відвіданням історико-культурних та природних пам'яток дестинації, тому проведення різного роду фестивалів і свят і Чернігові значно підвищить його конкурентоспроможність на ринку внутрішнього та в'їзного туризму, позитивно впливатиме на розвиток бренду міста Чернігова. Проте варто зазначити, що колись

успішні і популярні фестивалі в Чернігові призупинили свою діяльність або взагалі роками не проводяться, що звісно, не на користь розвитку туризму міста. До таких перспективних фестивалів, які не проводяться відносяться:

- 1) фестиваль активних та екстремальних видів відпочинку «Енерджі фест»;
- 2) Chernihiv Jazz Open;
- 3) Чернігівський мистецький фестиваль «40 Ух»;
- 4) фестиваль «Ульотний Чернігів»;
- 5) міжнародний фестиваль живої історії слов'яно-скандинавської культури «Княжа брама».

Проаналізувавши заходи подієвого туризму в Чернігові, можна зробити висновок, що фестивальна діяльність міста має великий потенціал, адже в місті проводяться або проводилися досить атрактивні свята та фестивалі, які, однак, потребують якісної організації, стабільності проведення, збільшення масштабів та залучення додаткових коштів і проведення активної рекламної діяльності подій у місті.

Таким чином проаналізувавши ресурсний потенціал міста Чернігова, його туристичні потоки та їх структуру, ми можемо зробити узагальнюючі висновки, що місто має значний потенціал для розвитку туризму, проте ще є потужні резерви для його використання.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Чернігівської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chernigivrada.gov.ua> (дата звернення: 12.10.2019). – Назва з екрана.
2. Департамент культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cult.gov.ua> (дата звернення: 12.10.2019). – Назва з екрана.
3. Чернігівщина туристична. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://chernihivregion.travel/> (дата звернення: 18.10.2019). – Назва з екрана.

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Невід’ємною складовою світового туристичного процесу є вітчизняна туристична галузь. Попри всі політичні та соціально-економічні негаразди останніх років індустрія туризму стала тією галуззю народного господарства України, яка з року в рік без залучення державних дотацій стабільно нарощує обсяги виробництва туристичного продукту. Туризм в Україні може і повинен стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку та оздоровлення, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною та сьогоденням нашого народу і держави [1].

Туристична галузь є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету, істотного позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки (транспорт, торгівля, зв’язок, будівництво, сільське господарство тощо). Туризм є не лише джерелом пізнання світу, але й великим прибутковим бізнесом. Туризм сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, залученню громадян до пізнання багатой природної та історико-культурної спадщини краю, збереженню екологічної рівноваги. Сьогодні для багатьох країн туризм вже став провідним джерелом доходів. Україна за умови залучення інвестицій, також може зробити туризм дуже прибутковою справою [2].

Вигідне економіко-географічне положення Херсонської обл., особливо вихід до Чорного та Азовського морів, сприятливі кліматичні умови сприяли формуванню в регіоні потужного туристично-рекреаційного комплексу, розвиток якого впродовж останніх років характеризується динамічним зростанням основних показників діяльності, що якісно впливає на соціально-економічну ситуацію в регіоні. Відбувається нарощування обсягів надання туристичних послуг за рахунок розширення внутрішнього туризму [3].

Однак реалії туристичної сфери та її можливості в області знаходяться у значному відриві один від одного. Область має низку переваг і можливостей, повноцінне використання яких здатне забезпечити стійкий економічний розвиток та істотне підвищення рівня і якості життя населення. Насамперед, це значні курортно-рекреаційні ресурси: протяжність морських пляжів перевищує 200 км, родовища лікувальних грязей, унікальні соляні озера, лікувально-термальні води на Арабатській Стрілці, родовища мінеральних вод, а також наявність 79 об'єктів і територій природно-заповідного фонду; двох з чотирьох існуючих в Україні біосферних заповідників: Чорноморського та «Асканія-Нова»; понад 5 тис. історико-культурних об'єктів [3]. Усе більшого значення набуває річковий, екологічний і сільський туризм. У Новій Каховці відкритий яхт-клуб для обслуговування досить заможних людей. У Голій Пристані створюються гольф-клуб і база зеленого сільського туризму. Тут розуміють: не можна далі, намагаючись підняти економіку, робити ставку лише на кволе сільське господарство. Потрібні інші пріоритети. У ряді районів області – у тому числі Скадовському, Генічеському, Бериславському – організовані відділи туризму. Більше 100 тис. осіб, тільки за даними фірм, що мають ліцензії на надання туристичних послуг, відпочивають щорічно в області. За даними райдержадміністрацій, їх раз у п'ять більше. В області приблизно 300 баз відпочинку при вартості одного місця від 10 до 600 грн на день. Однак відпочиваючих із приморських санаторіїв на екскурсії з усього узбережжя Херсонщини возять в Асканію-Нова, а також в Одесу, Севастополь, Миколаїв. Треба розробити туристичні маршрути й до Херсону [3].

Отже, оскільки Херсонська обл. має достатній туристичний потенціал, то для підвищення ефективності його використання, на нашу думку, слід провести наступні заходи: створювати нові туристичні об'єкти, нові туристичні маршрути, які будуть привабливими у сфері туризму в регіоні; створення інформаційної підтримки туристичного бізнесу тощо.

Список використаних джерел

1. Туризм Херсонской области [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khersontour.com> (дата звернення: 22.10.2019). – Назва з екрана.
2. Бакурова А. В. Основні проблеми туристичної галузі / А. В. Бакурова, А. В. Діденко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/bakurova.htm (дата звернення: 22.10.2019). – Назва з екрана.
3. Арбузова Ю. В. Стан та перспективи розвитку туризму в Херсонській області / Ю. В. Арбузова, В. Д. Яковенко // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві : зб. наук. пр. / Одес. нац. політехн. ун-т ; редкол. : Г. О. Оборський (голов. ред.) [та ін.]. – Одеса : Бахва, 2013, Вип. 1 (2). – С. 270–278.

ЗМІСТ

<i>Абуладзе Д. К., Телятник Є. О.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні	3
<i>Артеменко Т. О.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Україні	7
<i>Бичова Л. М.</i> Туристичні ресурси як чинник регіонального розвитку	10
<i>Близнюк А. В.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної інфраструктури Харківського регіону	13
<i>Булейко П. Р.</i> Стан та перспективи розвитку туризму в Запорізькій області	17
<i>Галкіна О. О.</i> Розвиток туризму у Херсонській області	20
<i>Гаркавенко І. В.</i> Природні та історико-культурні ресурси як фактор розвитку туристичних DESTINACIЙ в регіоні.....	23
<i>Гончар А. О.</i> Природно-ресурсний потенціал Житомирщини та його використання.....	26
<i>Гулько Н. С.</i> Оцінка рекреаційно-туристичного потенціалу Київської області	30
<i>Дикань Д. С.</i> Інфраструктурне забезпечення розвитку туризму в Вінницькій області	32
<i>Дяченко А. І.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку ділового туризму в Харківській області.....	35
<i>Жданова К. В.</i> Історико-культурні ресурси як чинник розвитку туризму на Херсонщині	38
<i>Козоріз Ю. М.</i> Історико-культурні ресурси Київської області як чинник розвитку туристичної діяльності в регіоні.....	44
<i>Коваль А. І.</i> Діджиталізація туризму в Полтавській області	47

Комарова Є. Є. Особливості розвитку туристичної галузі в Чернівецькій області	50
Куниця М. П. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Одеському регіоні	54
Лисенко А. С. Стан та перспективи розвитку екологічного туризму на Одещині	58
Маркова Д. О. Сучасний стан рекреаційно-туристичного потенціалу закарпатського регіону.....	61
Мартиненко Т. О. Стан та перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму у Львівській області.....	64
Мілокост О. О. Інфраструктурне забезпечення розвитку туризму в Івано-Франківському регіоні	67
Ненашева Ю. О. Конкурентні переваги карпатського регіону в туристичній індустрії України.....	70
Няйко Є. А. Проблеми оцінки економічної ефективності природно-рекреаційних ресурсів регіону.....	73
Одновол Є. С. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичного ринку України	75
Пилипенко К. О. Розвиток туризму в Хмельницькій області.....	80
Первишина Т. М. Сутність та складові туристичної інфраструктури у Дніпропетровській області	84
Прокопенко І. Р. Концесія в сфері туризму як механізм державно-приватного партнерства.....	87
Прохорова А. В. Стан та перспективи розвитку санаторно-курортних закладів Львівської області	90
Сіваєва М. А. Туристичні пріоритети Запорізької області.....	94
Соломко В. В. Особливості природно-рекреаційних ресурсів Житомирщини	97

Татарова А. М. Аналіз стану та перспектив розвитку інфраструктури туризму Одеської області	100
Тесленко К. М. Значення всесвітньої туристської організації у розвитку міжнародного туризму	103
Царицин О. О. Проблеми функціонування туристичної інфраструктури Київської області та шляхи їх вирішення.....	106
Шандиба А. Ю. Національні та міжнародні організації гастрономічного туризму	109
Шихалієва А. Т. Сучасний стан та перспективи розвитку гастрономічного туризму в Полтавській області	112
Щербина В. С. Стан та перспективи розвитку туризму в Миколаївській області.....	116
Яковенко А. О. Проблеми функціонування туристичної інфраструктури м. Чернігова та шляхи їх вирішення	120
Ярошенко А. О. Туристичний потенціал Херсонської області	123

Наукове видання

ТУРИЗМ І МОЛОДЬ – 2019

МАТЕРІАЛИ

кафедрального круглого столу студентів та аспірантів

(м. Полтава, 19 листопада 2019 року)

Головний редактор *М. П. Гречук*
Комп'ютерна верстка *О. С. Корніліч*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 7,4.
Зам. № 099/1665.

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
к. 115, вул. Ковалю, 3, м. Полтава, 36014; ☎(0532) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.